

Šykštuolis

Penkių veiksmų komedija

VEIKĒJAI

HARPAGONAS – Kleanto ir Elizos tēvas, ģimislējis Marianā

KLEANTAS – Harpagono sūnus, Marianos mylimasis

ELIZA – Harpagono duktē, Valero mylimoji

VALERAS – Anselmo sūnus, Elizos mylimasis

MARIANA – Kleanto mylimoji; jā myli Harpagonas

ANSELMAS – Valero ir Marianos tēvas

FROZINA – tarpininkē

SIMONAS – makleris

ŽAKAS – Harpagono virējas ir vežējas

LAFLEŠAS – Kleanto tarnas

KLODA – Harpagono tarnaitē

BRENDUVUANAS	}	Harpagono liokajai
LAMERLIUŠAS		

KOMISARAS ir jo RAŠTININKAS

Veiksmas vyksta Paryžiuje, Harpagono namuose

PIRMAS VEIKSMAS

I SCENA

VALERAS, ELIZA

VALERAS. Kas yra, žavingoji Eliza, ko nuliūdote? Pasakėte, jog mylite mane ir jog sutinkat būti mano, ašai nesitveriu džiaugsmu, o jūs, regiu, jau dūsaujat, deja... Gal gailitės padariusi mane laimingą ir atsiimti norit savo pažadą? Gal jį tik mano meilės karštis privertė jus duoti man?

ELIZA. Ne, Valerai, aš negaliu gailėtis nieko, ką darau dėl jūsų. Pernelyg saldi galia mane prie jūsų traukia, ir aš anaip tol nenoriu, kad kas tarp mudviejų kitaip kaip būtų susikloję. Tačiau, teisybę sakant, mano laimę lydi nerimas: aš labai bijau, kad ne per daug pamilusi jus būčiau...

VALERAS. O ko, Eliza, nerimauti jums dėl savo jausmo?

ELIZA. Ak, priešasčių yra daugybė. Baugu, kad tėvas nepapyktų, šeima neapibertų priekaištais, kad žmonės nepradėtų smerkti. Tačiau labiausiai aš bijau, Valerai, kad jūs nepasikeistumėt, nes juk vyriškai taip dažnai nekaltų širdžių per karštą meilę apmoka nedoru atšalimu.

VALERAS. Ak, skaudu, Eliza, man, kad jūs iš kitų vyrų elgesio sprendžiate apie mane. Įtarkite, kuo norite, tik ne tuo, kad žodį, duotą jums, kada sulaužyti galėčiau. Juk matote, kaip myliu jus, o mano meilė tvers, kol gyvas būsiu.

ELIZA. Ak Valerai, kiekvienas šitaip sako! Žodžiais visi vyrai vienodi, ir vien tik iš darbų tepamatai, jog esama tarp jų visokių.

VALERAS. Jei vien darbai terodo, kokie mes esam, tai bent palaukit, kol iš jų galėsit spręst apie mane; kam iš perdėto atsargumo tuščiai baimintis dėl to, kas gali ar negali būti ateity. Nekruvinkite man širdies, maldauju, skaudžiais ir užgauliais jos polėkių įtarinėjimais ir duokite laiko tūkstančiais įrodymų įtikint jus, kad mano jausmas yra doras.

ELIZA. Ak, lengva mus įtikint žmogui, kurį mylim! Taip, Valerai, ir aš manau, jog jūs nesuvedžiosite manęs. Tikiu, jog mylit nuoširdžiai ir būsit ištikimas man; aš anaipol nenoriu abejoti tuo, ir iš mano nerimo palieka tik baimė, kad nepasmerktų žmonės.

VALERAS. Bet iš kur ta baimė?

ELIZA. Jos nebūtų, jei visi į jus žiūrėtų mano akimis: jūs pats man esate tikriausias laidas, jog visa, ką dėl jūsų darau, yra dora. Jūs toks taurus! Ir aš jums taip dėkinga! O dėkingai būti jums man liepia pats dangus. Nėra juk valandos, kad neprisiminčiau to baisaus įvykio, kuris mus pirmą kartą kito kitam parodė, to nuostabaus pasišventimo, su kuriuo, statydamas į pavojų savo gyvybę, išplėšėt manąją iš nirštančių bangų, to širdingiausio rūpesčio, kuriuo apsupote mane paskiau, ištrauktą iš vandens, ir tos karštos meilės, kurios nei laikas, nei sunkumai neatbaidė ir kuri, atitolinusi nuo tėviškės ir nuo savųjų, laiko jus šiame mieste, verčia dėl manęs slapstyti tiek savo padėtį, tiek vardą ir net žemintis iki šeimynykščio būklės mano tėvo namuose, kad tik galėtumėt matytis su manim. Visa tai giliai įstrigo man į širdį, ir to man per akis pakanka duotajam pažadui pateisinti, bet kitiems to gali neužtekti, ir kažin, ar žmonės panorės mane suprasti.

VALERAS. Iš viso, ką minėjote, reikšminga man tėra vien meilė, ir aš dėl jos vienos norėčiau būti šio to vertas jums. O kalbų nėra ko baimintis, nes jūsų tėvas pats pernelyg jau uoliai stengiasi pateisint jus prieš žmones: kas žino, koks jisai šykštus ir kaip saugiai su vaikais gyvena, tas nenustebs, net ir keistesnio ką išgirdęs. Atleiskite, žavi Eliza, kad šitaip su jumis kalbu, bet, žinot, užsiminus apie tai, sunku ką gero pasa-

kyti. Tačiau, jei pasiseks, kaip kad viliuosi, susirasti man tėvus, tai mudu neturėsime daug vargo palenkti jūsiškį savo pusėn. Nekantriai laukiu pranešimo iš draugų ir, jei jo greit negausiu, patsai leisiuosi į kelionę. ELI ZA. Ak Valerai, tik jau niekur iš čia nesijudinkit ir vien galvokit, kaip geriau įtikti mano tėvui.

VA L E R A S. Aš ir stengiuosi. Jūs matėte, kaip jam vikriai pataikavau, kol jis mane pasamdė, ir matote, kokiomis simpatijos ir pritartimo kaukėmis dangstausi, kad tik jam patikčiau, ir kokį žmogų diena dienos aš vaidinu, kad jis mane pamėgry. Ir padariau, beje, puikios jau pažangos. Aš supratau dabar, kad nėra žmonėms palenkti į save geresnio būdo, kaip puošti jų akyse savybėmis, kurios jiems patinka, pritarti pažiūroms, kurių jie laikos, liaupsinti jų ydas ir ploti viskam, ką tik jie padaro. Ir baimintis netenka, kad neperdėtum. Vaidinki visa tai nors atviriausiai, o vis tiek į pataikavimo žabangas gudrinčiai lįs lygiom su paikiais. Gali sakyti ką įžūlaus ar net išjuokti žmogų į akis, jei pagyrų tik padažo gerai užpilsi – jis praris. Taip darant, nuoširdumas truputį nugenčia, bet jeigu tau žmogus koks reikalingas, tai tu turi prie jo ir prisitaikinti, o jei tik šitaip jį gali palenkti į save, tai kaltas čia ne tas, kas pataikauja, o tas, kas pataikavimo geidauja.

ELI ZA. Bet kodėl jūs nepabandot užsitikrint mano brolio paramą? Juk tarnaitė gali kartais išduoti mūsų paslaptį.

VA L E R A S. Negalima lankoti abiejų iš karto. Tėvas ir sūnus tokie skirtingi, jog be galo sunku įsiteikti abiem. Paveikti brolių stenkitės pati. Judu gražiai sutariat, ir jūs lengvai galėsite palenkti jį į mūsų pusę. Jis ateina. Aš pasitraukiu. Dabar ir pasikalbėkit, bet sakykit jam tik tiek, kiek rasit reikalinga.

ELI ZA. Nežinau, ar užteks man jėgų pravert jam savo širdį.

II SCENA

KLEANTAS, ELIZA

KLEANTAS. Džiaugiuosi, sese, kad užtikau tave čia vieną. Labai noriu pasišnekėti su tavim ir išpažinti savo paslaptį.

ELIZA. Gerai, klausau, broli; sakyki, ką turi.

KLEANTAS. Turėt turiu aš daug, bet visa tau atskleis tas vienas žodis: aš myliu.

ELIZA. Tu myli?

KLEANTAS. Taip, myliu. Tačiau apie tai vėliau. O dabar klausyk! Žinau, jog priklausau nuo tėvo ir jog man, kaip sūnui, privalu elgtis pagal jo valią. Žinau taip pat, jog negalime žadėtis be sutikimo tų, iš ko gavome gyvybę, jog dangus padarė juos mūsų jausmų viešpačiais ir liepė savo širdies reikalus tvarkyti taip, kaip jie nurodo. Žinau irgi, kad patrakęs siutas nebetemdo tėvams proto, ir jie klysta daug mažiau, nei mes, geriau mato, kas mums tinka, o kas ne, ir kad todėl vaikai turi verčiau pasikliauti jų išminties šviesa nekaip savo akla aistra. Žinau pagaliau, jog jaunatviškas šėlas įtraukia mus dažniausiai į nelaimių prarają. Aš, sese, visa tai sakau tam, kad tu neimtumei to aiškint man, nes mano meilė nenori nieko girdėti, ir aš prašau tave – susimildama, nepradėki pamokslauti.

ELIZA. Ar jau susižadėjai su ta, kurią myli?

KLEANTAS. Dar ne, bet esu jau pasiryžęs, ir prašau tave dar kartą – nesistenk manęs atkalbinėti.

ELIZA. Ar aš tau, broli, atrodau tokia jau medinė?

KLEANTAS. Ne, sese, bet tu nepažįsti meilės ir nežinai, su kokia nenumaldoma jėga ji suima širdį į savo saldžią nelaisvę, – aš bijau tavo blaivo proto.

ELIZA. Ak, nekalbėkim, broli, apie protą – nėra žmogaus, kuris bent kartą gyvenime jo nepamestų, ir jei aš atverčiau savo širdį, tai pasirodyčiau tau galbūt daug neprotingesnė už tave.

KLEANTAS. Ak, Dieve duok, kad ir tu, kaip aš...

ELIZA. Baikim pirmiausia kalbėt apie tave – sakyk, kas ta tavo mylimoji?

KLEANTAS. Mergina, neseniai šitoje miesto dalyje apsigyvenusi. Ji atrodo tam ir gimus, kad įkvėptų meilę kiekvienam, kas ją pamato. Aš tau sakau, sese, – gamta nėra nieko meilesnio sukūrusi, ir aš iš pirmo pamatymo užsiplieskiau kaip ugnis. Vardu ji Mariana, turi gerutę motiną, kone visą laiką, deja, sergančią. Kad tu matytum, kaip ta žavioji mergina yra jai atsidavusi! Ji ją slaugo, ramina, guodžia – ir taip širdingai, kaip ji viena temoka. Iš kiekvieno pajudėjimo trykšte trykšta tūkstančiais spindulių kažkoks nepaprastas meilumas, kažkoks širdį traukiantis švelnumas, kažkoks mielas gerumas, kažkokia nė vienos dėmelės nerurinti skaistybė, kažkokia... Ak, tikrai, sese, aš norėčiau, kad tu ją pamatytum!

ELIZA. Jau iš to, ką pasakei, broleli, ją gerai įsivaizduoju, o kad dar tu ją myli, tai man ir visiškai aišku, kokia jina! yra.

KLEANTAS. Per šalį sužinojau, kad jos nelabai turtingos ir, nors gyvena susispaudusios, vos galą su galu tesumezga. Pamanyki, sese, kas džiaugsmo būtų man, jei galėčiau mylimai esybei palengvinti būvį, nežymiai pridurti tai dorovingai šeimai prie jos kuklių išlaidų, ir tu suprasi, koks apmaudas mane ima, kad aš dėl tėvo šykštybės nejstengiu sau to smagumo padaryti nei iš viso kuo nors savo meilės tai gražuolei akivaizdžiau parodyti.

ELIZA. O, suprantu gerai, broli, kaip tai turi tave slėgti.

KLEANTAS. Ak, sese, labiau nei kas galėtų manyti. Juk nėra nieko žiauresnio pasaulyje už tą nežmonišką tėvo šykštavimą ir už tuos keistus nepriteklus namuose, kuriuos turime kentėti! Kas mums iš to turto, jei jį gausime, kai jau mūsų amžius nebeleis juo naudotis. Juk dabar būtiniausiems dalykams turiu skolintis kur kiek sugriebdamas. Ir tu, ir aš tolydžio šaukiamės kokio pirklio pagalbos, kai prireikia žmoniškesnio drabužio. Žodžiu, aš nusprendžiau prašyti tave, kad tu man padėtum sužinoti, kaip tėvas žiūrėtų į mano širdies reikalus; jei matysiu, jog jis nesutinka, ieškosime su ta miela būtybe savo laimės kur nors kitur. Reikia

tik gauti pasiskolinti kelionei pinigų. Sese, jei tavo padėtis tokia pat, kaip mano, ir jei tėvas stos prieš mūsų jausmus, tai palikime jį abu ir nusikratykime tą tironiją, kurioje mus taip ilgai laiko jo nepakeliama šykštybė. ELIZA. Tiesa, kad tėvas kasdien duoda pagrindo vis labiau gailestauti mūsų mirusios motinos ir kad...

KLEANTAS. Girdžiu jo balsą, eikim kur į šalį savo kalbos baigti, o paskui bendromis jėgomis pulsime tą sukiejtusią širdį.

III SCENA

HARPAGONAS, LAFLEŠAS

HARPAGONAS. Išnyk tuojau iš čia, ir kad man nė žodžio! Na, marš pro duris, bjaurybė, apgavike nematytas!

LAFLEŠAS (*į šalį*). Prakeiktas senis! Gyvenime nemačiau tokio pikčiurnos – ne kitaip, kaip velnias bus į jo kailį įlindęs.

HARPAGONAS. Murmėsi dar man ten po nosim!

LAFLEŠAS. Už ką mane išvarot?

HARPAGONAS. Dar mat klaus, turiu aš jam aiškintis! Nešdinkis, kol negavai į sprandą.

LAFLEŠAS. Ką aš jums padariau?

HARPAGONAS. O tą, kad man nė kojos tavo čia nebūtų.

LAFLEŠAS. Ponaitis, jūsų sūnus, liepė jo palaukti.

HARPAGONAS. Tai eik į gatvę ir lauk, o nestovėk namuose kaip baslys. Akys tik laksto, žiūri, kas kur ką daro, kas kur padėta. Rūpi paimt. Aš nenoriu, kad koks seklys nuolat kaišiotų nosį į mano reikalus. Gana išdaviko, kurio prakeiktos akys šnipinėja mane, ryte ryja kiekvieną mano daiktą, šmižinėja į visas puses ir tyko, ką kur pavogt.

LAFLEŠAS. Kaip, po šimts kelmų, galėtų kas jums ką pavogt? Jūs ne iš tokių – viską rakinat, pats dieną naktį sergit.

HARPAGONAS. Tu manęs nepamokysi, ką rakint ar nerakint ir sergėt ar nesergėt. Dar mat sekios, ar girdi, kiekvieną mano žingsnį! (*Patyliukais,*

į šalį) Drebu iš baimės, kad nebūtų suuošęs ko apie mano pinigų.
 (Balsiai) Ar neprasimanei leist paskalų, kad aš turįs paslėpęs pinigų?
 LAFLEŠAS. Ponas turi paslėpęs pinigų?
 HARPAGONAS. Ne, šunsnuki, aš ne tą sakau. (*Patyliukais*) Pasiust gali. (*Balsiai*) Aš tave klausiu, ar tu nekerini skleist piktų gandų, neva aš jų turįs.
 LAFLEŠAS. Labai man reikia! Ar jūs jų turit, ar neturit, nuo to niekam nei šilta, nei šalta.
 HARPAGONAS (*užsimodamas drožti Laflešui į ausį*). Dar gudrausi! Aš tau greit tą gudravimą iš galvos išvarysiu. Nešdinkis, sakau dar kartą.
 LAFLEŠAS. Gerai! Išeinu.
 HARPAGONAS. Palauk! Ar nieko neišsineši?
 LAFLEŠAS. O ką iš jūsų galėčiau išsinešt?
 HARPAGONAS. Prieik arčiau, noriu pats apžiūrėt. Parodyk rankas.
 LAFLEŠAS. Štai.
 HARPAGONAS. Kitas.
 LAFLEŠAS. Kitas?
 HARPAGONAS. Taip.
 LAFLEŠAS. Štai.
 HARPAGONAS (*rodydamas į Laflešo kelnės*). O ten ar nieko neįsikišai?
 LAFLEŠAS. Prašom pažiūrėt.
 HARPAGONAS (*apčiupinėdamas Laflešo kelnės*). Tokios plačios kelnės tik vogtiems daiktams ir slėpti. Kad jau kartą užnertų už jas kam kilpą ant kaklo.
 LAFLEŠAS (*į šalį*). A, kad jam nutiktų tai, ko bijo! Vertas to. Tikrai smagu būtų iš jo ką pavogti!
 HARPAGONAS. A?
 LAFLEŠAS. Ką?
 HARPAGONAS. Ką ten murmi apie vogimą?
 LAFLEŠAS. Sakau, kad gerai visur iškrėstumėt, ar ko nepavogiau.
 HARPAGONAS. Taip ir padarysiu. (*Apieško Laflešo kišenes*)
 LAFLEŠAS (*į šalį*). Kad juos kur galas, tuos šykštūnus su jų šykštybe!

HARPAGONAS. Ką ten vėl sakai?

LAFLEŠAS. Ką sakau?

HARPAGONAS. Taip. Ką ten nupliauškai apie šykštūnus ir šykštybę?

LAFLEŠAS. Pasakiau, kad juos kur galas, tuos šykštūnus su visa jų šykštybe.

HARPAGONAS. Ką turi galvoj, taip sakydamas?

LAFLEŠAS. Šykštūnus.

HARPAGONAS. O kas yra šykštūnas?

LAFLEŠAS. Nagas ir kempinė.

HARPAGONAS. Bet ką gi tu taip vadini?

LAFLEŠAS. O jums kodėl rūpi?

HARPAGONAS. Matyt, rūpi, kad klausiu.

LAFLEŠAS. Tai gal, manot, apie jus taip sakau?

HARPAGONAS. Ką aš manau, ne tavo reikalas. Tu geriau paaiškink man, kam tu tai sakai.

LAFLEŠAS. Kam aš sakau?...Aš sakau savo kepurei.

HARPAGONAS. Žiūrėk, kad negautum per kepurę.

LAFLEŠAS. Tai ką, jūs man užginsit keikt šykštūnus?

HARPAGONAS. Keik, kad nori, bet aš tau užginu pliaukšt niekus ir draskyt man akis. Nutilk!

LAFLEŠAS. Aš gi nieko vardu neminėjau.

HARPAGONAS. Kailį nulupsiu, jei dar kalbėsi.

LAFLEŠAS. Kam niežti, tas kasos.

HARPAGONAS. Ar neužsičiaupsi?

LAFLEŠAS. Užsičiaupsi čiaupiamas, ką gi kita darysi...

HARPAGONAS. Na, na!

LAFLEŠAS (*rodydamas Harpagonui savo švarko kišenę*). Štai dar viena kišenė! Ar dabar ponas patenkintas?

HARPAGONAS. Atiduok greičiau be kratymo.

LAFLEŠAS. Ką?

HARPAGONAS. Ką turi mano paėmęs.

LAFLEŠAS. Aš jūsų nieko neėmiau.

HARPAGONAS. Tikrai?

LAFLEŠAS. Tikrai.

HARPAGONAS. Sudie. Drožk po velnių!

LAFLEŠAS (*j šalį*). Gražiai žmogų atleidžia, nér ko sakyt.

HARPAGONAS. Jei ką išneši, turėsi ant sąžinės.

IV SCENA

HARPAGONAS. Pakartuvė, ne tarnas: neturi su juo ramybės namuose! Geriau, kad nė matyti nematyčiau to šunpalaikio! Ne, nelengvas daiktas slėpti namie didelius pinigus. Laimingas, kas įdėjo savo gėrybę į kokį tikrą verslą ir namie telaiko tiek, kiek tam kartui privalo. Ne juokai surasti troboje patikimą slėpynę. Kaustytos skrynios anaipol neapsaugo, aš jomis visai nepasitikiu. Jos vagims prievilas, prie jų jie visada pirmiausia ir puola.

V SCENA

HARPAGONAS, ELIZA, KLEANTAS (įiedu kalbasi scenos gilumoje)

HARPAGONAS (*manydamas esąs vienas*). O vis dėlto kažin ar gerai padariau, kad užkasčiau sode dešimtį tūkstančių ekiu, kur man vakar grąžino? Dešimt tūkstančių auksu – nemaži pini... (*j šalį, pastebėjęs Elizą su Kleantu*). O dangau, negi būsiu pats save išdavęs, ir vis per tą nesusivaldymą – atrodo, kad, besukdamas galvą, kalbėjau balsu. (*Kleantui ir Elizai*) Kas yra?

KLEANTAS. Nieko, tėve.

HARPAGONAS. Ar jūs jau seniai čia?

ELIZA. Ne, ką tik atėjom.

HARPAGONAS. Ar girdėjot...

KLEANTAS. Ką, tėve?

HARPAGONAS. Kaip aš...

ELIZA. Ką?

HARPAGONAS. Su savim kalbėjau?

KLEANTAS. Ne.

HARPAGONAS. Girdėjot, girdėjot – nesiginkit.

ELIZA. Dovanok, tėveli.

HARPAGONAS. Aiškiai matau, kad jūs vieną kitą žodį būsit nugirdę. Kalbėjau su savim, kaip sunku šiandien prasimanyti pinigų ir koks laimingas tas, kas gali turėti prie savęs dešimt tūkstančių ekiu.

KLEANTAS. Nedrįsom prieiti arčiau, kad nesutrukdytume.

HARPAGONAS. Gerai, kad dabar jums paaiškinau, nes galėjęt netaislingai mane suprast ir pamanyti, neva aš turįs dešimt tūkstančių ekiu.

KLEANTAS. Mes nesikišam į tamstos reikalus.

HARPAGONAS. Kad tai Dievas duotų, kad aš turėčiau dešimt tūkstančių ekiu!

KLEANTAS. Aš manau...

HARPAGONAS. Tai būtų man labai gerai.

ELIZA. Tie dalykai...

HARPAGONAS. Man jie baisiai praverstų.

KLEANTAS. Aš manau, kad...

HARPAGONAS. Oi, kaip jie man reikalingi.

ELIZA. Tamsta juk...

HARPAGONAS. Tada nesiskųsčiau, kaip dabar, sunkiais laikais.

KLEANTAS. Viešpatie! Tamstai ir taip nėra ko skųstis, tėve, – visi gi žino, kad tamsta turi gražaus turto.

HARPAGONAS. Aš, gražaus turto? Iš kur? Kas taip sako – meluoja. Nė krislo teisybės nėra tokioj kalboj. Tai jau kokie niekšai tyčia skleidžia tas paskalas.

ELIZA. Prašom nepykti.

HARPAGONAS. Gražiausia, kad mano paties vaikai spendžia man žabangas ir darosi man priešai!

KLEANTAS. Ar sakyti, jog tamsta turi turto, reiškia būti tamstos priešu?

HARPAGONAS. Žinoma. Išgirdę tokias kalbas ir pamatę, kaip tu žarstai

pinigus, žmonės pamany, kad aš jų turiu begalę – plėšikai kokią naktį ateis ir papjaus mane.

KLEANTAS. Kur aš jau taip žarstau tuos pinigus?

HARPAGONAS. Kur? O ar tai ne žarstymas – vaikščioti išsipusčiuo-
siam kaip karalaičiui po miestą? Vakar bariau tavo seserį, bet tu darka-
si dar blogiau už ją. Štai kas šaukia atmonos į dangų! Pasižiūrėk į save visą,
nuo galvos iki kojų, – už tokius pinigus dvarą galima nusipirkti! Kiek
jau sykių aš tau, sūnau, kartoju, jog tavo gyvenimas man labai nepa-
tinka – per daug statais kažkokiu markizu. Ir iš ko tu dabini esi? Matyt,
mane apvaginėjai.

KLEANTAS. Įdomu, kaip galima būtų iš tamtos ką pavogt?

HARPAGONAS. Ką aš žinau? O iš kurgi tu imi pinigų tiems savo
apdarams?

KLEANTAS. Iš kur imu? Lošiu kortomis, ir kadangi man sekasi, tai
visa, ką išlošiu, ir susidedu ant savęs.

HARPAGONAS. Blogai darai. Jei sekasi lošti, tai turėtumei naudą
kaupiti – išloštus pinigus skolinti kitiems, imti geras palūkanas, tada
begyvendamas susidėtum turtą... Aš jau nekalbu apie ką kita, bet ku-
riems galams tau tie kaspinai, kuriais tu apsikrovęs nuo galvos iki kojų?
Ar neužtenka kelnėms kokio šešeto paprastų varsčių? Arba labai čia
reikia mėtyti pinigus perukams, jei galima kuo gražiausiai nešioti savus
plaukus, kurie nieko nekainuoja! Esu tikras, jog vien tik perukams ir
kaspinams išleidai ne mažiau kaip dvidešimt pistolių, o dvidešimt pis-
tolių atneša per metus aštuoniolika livrų, šešis sū ir aštuonis denarus,
jei sakysim, kad skolini tik iš aštuonių nuošimčių.

KLEANTAS. Teisybę tamsta sakai.

HARPAGONAS. Na, gana apie tai, pakalbėkim apie ką kita. (*Paste-
bėjęs, jog Kleantas su Eliza daro vienas kitam kažkokius ženklus*) È! (*Paty-
liukais į šalį*) Ženklus kits kitam duoda – matyt, tariasi išvogti man
pinigus. (*Balsiai*) Ką reiškia jūsų ženklai?

ELIZA. Ginčijamės su broliu, katram kalbėti pirmam, nes abu turim
ką tamstai pasakyti.

HARPAGONAS. Aš turiu taip pat kai ką judviem pasakyti.

KLEANTAS. Mudu norime pasikalbėti su tamsta apie vedybas.

HARPAGONAS. Kaip tik apie vedybas noriu kalbėti su jumis ir aš.

ELIZA. Ak tėveli!

HARPAGONAS. Ko surikai? Kas tave išgąsdino, dukra? Ar tik tas žodis, ar pačios vedybos?

KLEANTAS. Vedybos gali mudu gąsdinti tik tiek, kad nežinom, ką tamsta turi sumanęs: bijom, kad parinkimas nebūtų kartais priešingas mūsų širdims.

HARPAGONAS. Kantrybės, sūnau, nesijaudink iš anksto. Aš žinau, ko kam reikia, ir jums neteks, nei vienam, nei kitam, nusiskųsti tuo, ką žadu daryti. O dabar pradėsim iš eilės. (*Kreipiasi į Kleantą*) Sakyk, ar pastebėjai merginą, vardu Marianą, gyvenančią netoli nuo mūsų?

KLEANTAS. Taip, tėve.

HARPAGONAS (*Elizai*). O tu?

ELIZA. Aš tik girdėjau apie ją.

HARPAGONAS. Kaip tau, sūnau, ji atrodo?

KLEANTAS. Žavi mergina.

HARPAGONAS. O šiaip jau?

KLEANTAS. Labai dora ir protinga.

HARPAGONAS. Povyza ir manieros?

KLEANTAS. Puikiausios.

HARPAGONAS. Ar tu nemanai, kad apie tokią merginą verta apsisukti?

KLEANTAS. Verta, tėve.

HARPAGONAS. Kad tai būtų šauni partija?

KLEANTAS. Labai.

HARPAGONAS. Ir tikriausiai gera žmona?

KLEANTAS. Be abejo.

HARPAGONAS. Ir kad vyras su ja būtų laimingas?

KLEANTAS. Tikras dalykas.

HARPAGONAS. Yra nedidukė kliūtis – vargu, ar atsineš tiek dalies, kiek reikėtų.

KLEANTAS. Ak tėve, vedant tokią puikią merginą, turtas nesvarbu.
HARPAGONAS. Pala, pala. Nebent taip sakytum: jei dalies ir nebūtų, kiek norėtusi, tai visada galima atsigriebti iš ko kito.
KLEANTAS. Na, žinoma.
HARPAGONAS. Man labai smagu girdėt, kad mūsų nuomonės sutinka. Jos kukli laikysena ir švelnumas palenkė į save mano širdį, ir aš nutariau ją vesti, jei tik ji, žinoma, turės bent šiek tiek dalies.
KLEANTAS. O!
HARPAGONAS. Ką?
KLEANTAS. Tai tamsta sakaisi nutaręs...
HARPAGONAS. Vesti Marianą.
KLEANTAS. Kas? Tamsta, tamsta?
HARPAGONAS. Taip, aš, aš, aš! Ko tu čia dabar?
KLEANTAS. Man staiga kažkaip negera pasidarė, aš išeisiu.
HARPAGONAS. Nieko, išgerk virtuvėj stiklą šalto vandens, ir praeis.

VI SCENA

HARPAGONAS, ELIZA

HARPAGONAS. Štai tau dabartiniai kavalieraičiai – papūsk, ir griūva... Tai šitaip, dukrele, apsisprendžiau dėl savęs. Tavo broliui nužiūrėjau našlę, apie ją man šį rytą vienas žmogus atėjęs pasakojo, o tave išleisiu už pono Anselmo.

ELIZA. Už pono Anselmo?

HARPAGONAS. Taip. Žmogus subrendęs, nepliuškis, su galva, metų gerai kad penkiasdešimt, ne daugiau, ir labai, sako, turtingas.

ELIZA (*nusilenkdama su tūpsniu*). Tėveli, aš visai nenoriu tekėti.

HARPAGONAS (*pamėgdžiodamas dukterį*). O aš, dukrele, širdele, noriu, kad tu tekėtum.

ELIZA (*nusilenkdama vėl su tūpsniu*). Atsiprašau, tėveli.

HARPAGONAS (*pamėgdžiodamas Elizą*). Atsiprašau, dukrele.

ELIZA. Aš labai gerbiu poną Anselmą, bet (*nusilenkdama vėl su tūpsniu*), tamstai leidus, už jo netekėsiu.

HARPAGONAS. Aš labai gerbiu savo dukterį, bet (*pamėgdžioja Elizą*), tamstai leidus, ji dar šį vakarą už jo išteks.

ELIZA. Šį vakarą?

HARPAGONAS. Šį vakarą.

ELIZA (*nusilenkdama vėl su tūpsniu*). To nebus, tėveli.

HARPAGONAS (*pamėgdžiodamas vėl Elizą*). Bus, dukrele.

ELIZA. Ne.

HARPAGONAS. Taip.

ELIZA. Aš tamstai sakau, kad ne.

HARPAGONAS. Aš tamstai sakau, kad taip.

ELIZA. Čia tai jau tamsta manęs nepriversi.

HARPAGONAS. Čia kaip tik aš tave ir priversiu.

ELIZA. Greičiau nusizudysiu, nei už tokio vyro tekėsiu.

HARPAGONAS. Nesizudysi ir už jo išteksi. Ar girdėjot, kokios kalbos! Kur matyta, kad duktė šitaip šnekėtų su tėvu?

ELIZA. O kur matyta, kad tėvas šitaip tekintų savo dukterį?

HARPAGONAS. O ko geresnio reikia: klausk ką nori, kiekvienas pasakys, kad mano teisybė.

ELIZA. Galiu derėtis, jog neatsiras žmogaus su protu, kad taip sakytų.

HARPAGONAS (*pamatęs iš tolo Valerą*). Štai Valeras. Sutinki, kad jis pabūtų mums už teisėją?

ELIZA. Sutinku.

HARPAGONAS. Ar pasiduosį jo sprendimui?

ELIZA. Pasiduosiu. Padarysiu taip, kaip jis sakys.

HARPAGONAS. Gerai.

VII SCENA

VALERAS, HARPAGONAS, ELIZA

HARPAGONAS. Ateik čia, Valerai. Mudu tave išrinkom pasakyti, kat-ro teisybė, jos ar mano.

VALERAS. Aišku, ponas, kad teisybė tamstos.

HARPAGONAS. Ar tu žinai, apie ką čia mes kalbam?

VALERAS. Ne. Bet jei ponas ką sakai, tai tas ir teisybė. Kitaip nė būti negali.

HARPAGONAS. Aš noriu ją dar šį vakarą išleisti už padoraus ir tur-tingo vyro, o ta ožka purkštauja man tiesiai į akis, jog ji nė nemananti už jo tekėti. Na, ką tu pasakysi?

VALERAS. Ką aš pasakysiu?

HARPAGONAS. Taip.

VALERAS. Hm, hm.

HARPAGONAS. Ką?

VALERAS. Aš sakau, kad apskritai mano nuomonė yra tokia pat, kaip pono, ir negalimas daiktas, kad ponas būtumei neteisis, bet, kita vertus, ir panelė ne visai klysta, dėl to kad...

HARPAGONAS. Ką? Ponas Anselmas – puiki partija: kilmingas, švel-nus, ramus, išmintingas ir labai turtingas bajoras. Bevaikis našlys. Ko geresnio gali ji tikėtis?

VALERAS. Kas tiesa, tai tiesa. Bet panelė galėtų pasakyti, jog ponas per daug skubini ir visai neduodi jai laiko pažiūrėt, ar jos širdis prisi...

HARPAGONAS. Tokią progą reikia griebti iš karto. Kitos tokios kada besulauksi – juk jis sutinka imti ją be pinigų!

VALERAS. Be pinigų?

HARPAGONAS. Taip.

VALERAS. Ai! Tada aš tyliu. Šita aplinkybė įtrikins kiekvieną. Čia nieko prieš nepasakysi.

HARPAGONAS. Juk kiek pinigų man pasilieka!

VALERAS. Žinoma, to nenuginčysi. Tiesa, panelė galėtų ponui sakyti, jog vedybos yra svarbesnis dalykas, negu kas gal mano, jog nuo jų priklausо viso gyvenimo laimė arba nelaimė ir jog, susirišant iki grabo lentos, privalu labai ir labai apsisvarstyti.

HARPAGONAS. Be pinigų!

VALERAS. Teisybė, tas nusveria viską. Suprantamas daiktas. Tūlas galėtų teigti, kad, leidžiant dukterį už vyro, reikia, be abejo, paisyti ir jos širdies ir kad pernelyg dideli amžiaus, būdo ir jausmų skirtumai labai pavojingi šeimai.

HARPAGONAS. Be pinigų!

VALERAS. A, šito neatremsi, aišku! Kas, po velnių, galėtų žiotis priešais? Pasitaiko, tiesa, ir gana daug, tėvų, kuriems labiau rūpi ne pinigai, o dukters laimė, kurie savo dukters nenori aukoti dėl kišenės ir kurie visų labiausiai žiūri, kad šeimoje viešpatautų gražus sutarimas, tas garbės, ramybės ir džiaugsmo laidas, ir kad...

HARPAGONAS. Be pinigų!

VALERAS. Tai bet kam užčiaups burną. Be pinigų! Pamėgink sugriauti tokį argumentą!

HARPAGONAS (*jį šalį, nusigręžęs sodo pusėn*). Ai-ai! Ar ne šuo tik su-lojo? Gal kas jau sėlina prie mano pinigų? (*Valerui*) Neišeik, aš tuoj sugrįšiu.

VIII SCENA

ELIZA, VALERAS

ELIZA. Kas jums pasidarė, Valerai? Kodėl su juo taip kalbat?

VALERAS. Nenoriu supykint. Aš manau, kad, taip kalbėdamas, tikriau pasieksiu tikslą. Atvirai jo pažiūras užkabinsi – viską sugadinsi. Jis iš tų, kuriuos įtikinti gali tikrai apylankom, kurie nepakenčia jokio priešingo balso, kurių atkakli prigimtis stojasi piestu prieš teisybę ir kirste užsikerta, išvydusi tiesų proto kelią. Tokius nuvesti ten, kur reikia, įmanoma,

tik vedant juos aplinkui. Apsimeskite todėl ir jūs, jog sutinkate su jo valia, tuomet tikriau pasieksit savo, o jei...

ELIZA. Bergi tos vedybos, Valerai!

VALERAS. Paieškosim, kaip jas išardyti.

ELIZA. Kada beieškosim, jei jos šį vakarą įvykt jau turi.

VALERAS. Reikia prašyt, kad atidėtų, – apsimeskite serganti.

ELIZA. Pašauks gydytoją ir pamatys, kad neteisybė.

VALERAS. Nebijokit! Daug gydytojai išmano? Dėl jų galite sirgti, ku norit; jie dar jums paaiškins, iš kur tą ligą gavot.

IX SCENA

HARPAGONAS, ELIZA, VALERAS

HARPAGONAS (*scenos gilumoje, į šalį*). Ačiū Dievui, nieko blogo.

VALERAS (*nematydamas Harpagono*). Blogiausiu atveju pabėgsim ir ištrūksim iš visų pavojų. Ir jei tik jūsų meilė, gražioji Eliza, nesusvyruos... (*Pastebėjęs Harpagoną*) Taip, duktė turi klausyti tėvo. Visai nėra reikalo jai žiūrėti, kaip atrodo jaunikis; jei tik jis ima ją be pinigų, ji privalo už jo tekėti užsimerkus.

HARPAGONAS. Teisingai! Čia tai man kalba!

VALERAS. Atsiprašau, ponas, kad pasikarščiau išdrįsau prabilti taip į tamtos dukterį.

HARPAGONAS. Priešingai, esu labai patenkintas ir net noriu, kad tu visai paimtum ją į savo valdžią. (*Elizai*) O tu jo klausyk, aš perduodu jam savo galią, dangaus man suteiktą, ir reikalauju, kad tu darytum viską, ką jis sakys.

VALERAS (*Elizai*). Pabandykite dabar manęs neklausyti!

X SCENA

HARPAGONAS, VALERAS

VALERAS. Ponas, aš eisiu dar truputį jos pamokyti.

HARPAGONAS. Gerai, gerai, būsiu tau dėkingas. Žinoma...

VALERAS. Ją reikia prie brizgilo laikyti.

HARPAGONAS. Teisingai sakai. Reikia...

VALERAS. Būk, ponas, ramus – aš ją sutvarkysiu.

HARPAGONAS. Gerai, tvarkyk. Aš išeisiu į miestą, greit sugrįšiu.

VALERAS (*eidamas link durų, pro kurias išėjo Eliza, ir tarytum sakydamas jai*). Taip, už pinigą nieko nėra brangesnio pasaulyje, ir jūs turite dėkoti dangui, kad jis jums davė tokį tėvą. Jūsų tėvas žino, kas tai yra gyvenimas. Jei kas siūlosi imti dukterį be pinigų, tai daugiau nėra ko galvoti. Be pinigų! Tai pasako viską. Tai atstoja grožį, jaunystę, kilmę, garbę, išmintį ir dorą.

HARPAGONAS. O tai man vaikinai! Kalba kaip orakulas. Laimingas, kas turi tokį tarną!

ANTRAS VEIKSMAS

I SCENA

KLEANTAS, LAFLEŠAS

KLEANTAS. A, nenaudėli! Kur iki šiol lindėjai? Juk aš tau liepiau...
LAFLEŠAS. Taip, ponaiti, aš ir buvau čia atėjęs laiku, norėjau laukti kaip įbestas, bet jūsų tėvas, nemandagiausias žmogus pasaulyje, išvijo mane lauk, ir nedaug tetrūko, kad dar būtų primušęs...

KLEANTAS. Kaip mūsų reikalas? Žinai, turiu skubėt – po to, kai mudu persiskyrėm, sužinojau, jog tėvas konkurentas man.

LAFLEŠAS. Jūsų tėvas įsimylėjo?

KLEANTAS. Taip, ir aš vos įstengiau neišsiduoti, kaip mane sukrėtė ta žinia.

LAFLEŠAS. Buvo kam įsimylėti! Ką jis, po velnių, sau galvoja? Juokus daro. Argi meilė tokiems, kaip jis?

KLEANTAS. Reikėjo, kad už mano nuodėmės jį dar ir tokia aistra apniktų.

LAFLEŠAS. O kam gi slėpti nuo jo, kad jūs jį mylit?

KLEANTAS. Kad ne taip manęs saugotųsi ir kad prireikus lengviau galėčiau suardyti tas jo vedybas. Kokį parnešei atsakymą?

LAFLEŠAS. Aš pasakysiu jums, ponaiti, jog nelaimingi tie, kurie skolinasi. Ko tik netenka patirti žmogui, pakliuvusiam, kaip jūs, į lupikų rankas.

KLEANTAS. Tai nieko neišėjo?

LAFLEŠAS. Atsiprašau. Ponas Simonas, mūsų tarpininkas, labai veiklus ir labai imasi to reikalo, jis žada dėl jūsų nertis iš kailio, nes ponaitis jam baisiai patikęs.

KLEANTAS. Ar gausiu prašytus penkiolika tūkstančių frankų?

LAFLEŠAS. Taip, bet su keletu sąlygų, be jų nieko nebus, turėsite priimti jas.

KLEANTAS. Ar jis jau suvedė tave su pačiu skolinčiu?

LAFLEŠAS. A, kur ten, tie dalykai taip paprastai nesidaro, skolinčios slepiasi dar labiau nei jūs, ir iš viso tai tokios slaptybės, jog ne Dieve duok. Kad pasakytų skolinčiojo pavardę – nėr nė kalbos; skolinčios nori pirmiausia pats, susitikęs su jumis svetimuose namuose, iš jūsų lūpų sužinoti, kas jūs esat ir ar turit kokio turto. Bet esu tikras, jog, kai išgirs jūsų tėvo pavardę, tučtuojau suminkštės.

KLEANTAS. O dar ypačiai, kad velionės motinos palikimo niekas iš manęs atimt negali.

LAFLEŠAS. Štai keletas punktų, kuriuos jis pats padiktavo mūsų tarpininkui, kad tas prieš derybų pradžią parodytų jums:

„Jei skolinčios įsitikina, kad laidas pakankamas, kad skolininkas yra pilnameris, o jo šeima turi vertingo, rimto, užtikrinto, gryno ir nepraskolinto turto, tada surašomas pas notarą tinkamas ir aiškus paskolos raštas. Kadangi notaras turi būti parinktas kuo sąžiningiausias, tai jį parinks skolinčios, nes kaip tik jam yra svarbiausia, kad dokumentas būtų kaip reikiant sudarytas.“

KLEANTAS. Čia nieko negalima prikišt.

LAFLEŠAS. „Nenorėdamas apsunkinti savo sąžinės, skolinčios palūkanų ims tik penkis nuošimčius.“

KLEANTAS. Penkis nuošimčius? Tai juk visai žmoniškai, po šimts kelmų! Nėgali skųstis.

LAFLEŠAS. Tas teisybė.

„Bet kadangi paminėtasis skolinčios pats prašomosios sumos neturi ir, norėdamas pasitarnauti skolininkui, privalo ją pasiskolinti iš kito,

mokėdamas už tai dvidešimt nuošimčių, tai pritinka, kad ir tas palūkanas, lygiomis su anomis, apmokėtų paminėtasis pirmasis skolininkas, nes juk tik gera jam darydamas, skolintojas užsitraukia tą paskolą.“

KLEANTAS. Ką? Velniai jį rautų! Negirdėtas daiktas, kad kas lupų tokias palūkanas. Tai juk daugiau nei dvidešimt penki nuošimčiai!

LAFLEŠAS. Tiesa. Tą patį ir aš sakiau. Pagalvokit, gal neimt.

KLEANTAS. Ką čia išgalvosi? Man reikalingi pinigai, ir aš turiu sutikt su viskuo.

LAFLEŠAS. Aš jam taip ir pasakiau.

KLEANTAS. Ar dar yra kokių punktų?

LAFLEŠAS. Yra dar vienas, mažutis:

„Iš prašomų penkiolikos tūkstančių frankų skolintojas gali duoti gryna is tik dvylika, o kitus skolininkui teks priimti daiktais, drabužiais ir brangenybėmis, kurių sąrašas čia pridedamas ir kuriuos skolintojas sąžiningai įkaينو kiek galėdamas pigiau.“

KLEANTAS. Ką tai reiškia?

LAFLEŠAS. Išklauskite, paskaitysiu sąrašą:

„Pirmiausia, lova su keturiomis kojomis, su vengriškų pinigų juostomis, labai gražiai užsiūtomis ant gelsvai žalsvos paklodės, kartu šešios kėdės ir vatinė anklodė – viskas labai gerai išsilaikę ir pamušta rausvai mėlyna tafta.

Be to, geras, rausvos spalvos, vilnonis baldakimas su užuolaida ir šilkiniais apsiuvais bei kuta is.“

KLEANTAS. Ar velniams man tai reikalinga?

LAFLEŠAS. Palaukit.

„Be to, sieninis kilimas su išausra jame Gombo ir Macėjos meilės scena. Be to, didelis riešutinio medžio stalas su dvylika tekintų kojų, iš abiejų galų ištraukiamas, ir šešios kėdės.“

KLEANTAS. Kuriems galams jis man, tas griozdas?

LAFLEŠAS. Kantrybės.

„Be to, trys didelės perlamutru aptaisytos muškietos su pritaikytomis joms atramomis.

Be to, plytinė krosnis su dviem retortom ir trimis kolbomis, labai nudingomis tiems, kas domisi distiliacija.“

KLEANTAS. Pasiust gali.

LAFLEŠAS. Nesiskubinkit.

„Be to, Bolonijos liutnia su visomis ar bemaž visomis stygomis.

Be to, ant stalo pastatomas biliardas, šaškių lenta ir žąselė – toks dar senovės graikų vartotas ir dabar vėl į madą įėjęs žaidimas; visa tai labai tinka laikui praleisti, kai neturi ko veikti.

Be to, driežo oda, pusketvirtos pėdos ilgumo, iškimšta šienų, – smagi retenybė palubėje pakabinti.

Visi aukščiau paminėti daiktai verti mažiausia keturių tūkstančių penkių šimtų frankų, bet skolintojas daro nuolaidą ir skaito už juos tik tris tūkstančius.“

KLEANTAS. Kad jis skradžiai žemę prasmegtų su savo nuolaida, tas apgavikas, tas budelis! Pasaulis nėra dar matęs tokio lupiko. Negana, kad plėšia pasiutiškus nuošimčius, dar bruka už tris tūkstančius prisi-rankioto šlamšto, už kurį man niekas nė šešių šimtų neduos. Ir vis dėlto aš turiu sutikti su viskuo, nes kitos išeities nėra – tas plėšikas suprantą, jog man peilis po kaklu.

LAFLEŠAS. Aš matau, kad ponaitis – tik prašom nepapykt – eini stačiai Panurgo pramintomis pėdomis, kuris, kaip žinia, nusigyveno todėl, kad ėmė pinigų į priekį, pirko brangiai, pardavė pigiai ir valgė dar nepjautą javą.

KLEANTAS. O ką aš daugiau galiu daryt? Štai prie ko priveda jaunimą tėvų šykštumas, o paskui žmonės stebisi, kam vaikai laukia tėvų mirties.

LAFLEŠAS. Reikia pripažinti, jūsų tėvas gali ir šventą žmogų įvest į pagundą savo nežmoniška šykštybe. Aš, garbėdieu, neturiu jokio patraukimo prie kartuvių, ir kai mano draugai pradeda kartais nebeskirti savo nuo svetimo, tai bematant duodu šuolį į šalį ir šiaip jau laikausi

kuo toliausia nuo išdaigėlių, bent truputį atsiduodančių kilpa. Bet, iš tiesų, kai žiūriu į jūsų tėvą, tai labai niežti ką nors jo paimti, ir jei jį apvogčiau, tai manyčiau, jog padariau gera.

KLEANTAS. Duok man tą sąrašą – dar peržiūrėsiu.

II SCENA

HARPAGONAS, SIMONAS, (scenos gilumoje) KLEANTAS ir LAFLEŠAS

SIMONAS. Taip, tamsta, pinigų nori gauti vienas jaunikaitis. Jie jam žūtbut reikalingi, ir jis sutiks su viskuo.

HARPAGONAS. Bet, ponas Simonai, kad man kartais iš to neišeitų kokių nuostolių. Ar jūs žinot bent jo pavardę, kokio turto turi, kas tėvai?

SIMONAS. Ne, nieko tikro nežinau, jam kažkas atsitiktinai mane nurodė, bet jūs visa tai išgirsit iš jo paties. Jo tarnas užtikrino, kad jūs būsite patenkintas, pasikalbėjęs su tuo jaunikačiu. Aš tiek tegaliu pasakyti, kad jis yra iš labai turtingos šeimos, motinos jau nebeturi ir, jeigu jūs norėsit, apsiima prižadėti, kad ir tėvas mirs ne vėliau, kaip po aštuonių mėnesių.

HARPAGONAS. Tai jau šis tas. Gailestingumo dorybė, ponas Simonai, uždeda mums pareigą padėti, kai galim, savo artimui.

SIMONAS. Suprantamas daiktas.

LAFLEŠAS (*pažinęs Simoną, patyliukais Kleantui*). Ką tai reiškia? Mūsų tarpininkas Simonas kalbasi su jūsų tėvu!

KLEANTAS (*patyliukais Laflešui*). Gal jam kas pasakė mano pavardę? Ar ne tu tik būsi išplepėjęs?

SIMONAS (*Laflešui*). Aa! Jums, matau, dega! Iš kur sužinojot, jog tai čia? (*Harpagonui*) Aš, gerbiamasis, nesakiau jiems, nei kaip vadinatės, nei kur gyvenat, bet jei jau taip išėjo, tai galgi nieko blogo. Tie žmonės moka laikyti paslaptį, ir jūs dabar galite pats su jais viską išsiaiškinti.

HARPAGONAS. Nesuprantu.

SIMONAS (*rodydamas į Kleantą*). Ponas yra kaip tik tas žmogus, kuris

nori pasiskolinti iš jūsų penkiolika tūkstančių frankų ir apie kurį aš su jums kalbėjau.

HARPAGONAS. Kaip, nenaudėli, tai tu griebiesi tokių nusikalstamų priemonių?

KLEANTAS. Kaip, tėve, tai tamsta užsiimi tokiais gėdingais dalykais?
Simonas pabėga, Laflešas slepiasi

III SCENA

HARPAGONAS, KLEANTAS

HARPAGONAS. Tai tu, pasirodo, brendi į begėdiškas skolas! Nori viską vėjais paleisti!

KLEANTAS. Tai tamsta, pasirodo, taip lupikauji! Nori kreivais keliais dar labiau praturtėti!

HARPAGONAS. Ir tu drįsti po to rodytis man akyse?

KLEANTAS. Ir tamsta drįsti po to rodytis žmonėms?

HARPAGONAS. Ar tau ne gėda, sakyk, taip palaidai gyventi, tokias baisias išlaidas daryti ir be jokios atodairos švaistyti turtą, kurį tavo tėvai savo kruvinu prakaitu tau sudėjo?

KLEANTAS. Ar tamsta nė kiek nerausti, žemindamas save tokiais uždarbiais, aukodamas garbę ir gerą vardą besočiui norui kalti pinigą ir savo palūkanomis lenktyniaudamas su garsiausiąjų lupikų šlykščiausiomis suktybėmis?

HARPAGONAS. Laukan, paplavūne! Kad mano akys tavęs daugiau nematytų!

KLEANTAS. Kas, tamstos nuomone, labiau nusikalsta, ar tas, kas, prireikęs pinigų, brangias palūkanas moka, ar tas, kas, neturėdamas kur jų dėti, juos dar iš žmonių plėšia?

HARPAGONAS. Nešdinkis, sakau, neerzinęs manęs. (*Palikęs vienas*) Ir gerai, kad taip atsitiko: tai bus man pamoka – dar labiau jį sekti.

IV SCENA

FROZINA, HARPAGONAS

FROZINA. Ponas...

HARPAGONAS. Palaukit truputį, aš tuoj grįšiu, ir mudu pasikalbėsime. (*Į šalį*) Reikia eiti pažiūrėti pinigų.

V SCENA

LAFLEŠAS, FROZINA

LAFLEŠAS (*nematydamas Frozinos*). Ir atsitik tu man taip, pasiutęs daiktas! Jis turbūt laiko kur nors nemažą sendaikčių sandėlį, nes namuose juk nieko iš to sąrašo nesimato.

FROZINA. A, tai tu, malonūsiai Laflešai! Kaip dabar čia mudu susitikom?

LAFLEŠAS. A, Frozina! Ką čia veiki?

FROZINA. Tą pat, ką visur – tarpininkauju, padedu žmonėms ir šio-
kiais tokiais savo gabumais pelnausi kaip įmanydama duoną. Žinai, šiame pasaulyje taip: nori gyventi – nesnausk. Dangus tokiems žmonėms, kaip aš, viso labo tedavė landumą ir apsukrumą.

LAFLEŠAS. Tai tu čia su šeimininku ką nors rezgi?

FROZINA. Rezgu, ir manau, kad šį tą užregsiu – su tuščiom rankom neišeisiu.

LAFLEŠAS. Tikiesi iš jo ką gauti?! Hė, būsi tikrai labai gudri, jei tau pavyks. Įspėju, pinigai čia nesimėto.

FROZINA. Yra tokių dalykėlių, kurie stebuklingai suminkština širdį.

LAFLEŠAS. Tik ne jo! Tu pono Harpagono, matyt, dar nepažįsti. Ponas Harpagonas yra iš visų žmonių mažiausiai žmoniškas žmogus, o iš mirtingųjų visų kiečiausias ir visų šykščiausias. Nėra pasauly paslaugos, už kurią jis iš dėkingumo teiktųsi atgniaužti savo saują. Pagirt, pagerbt ir pamalonint žodžiais, prisiekti amžiną draugystę jis gali, kiek tik tu nori,

bet pinigų – gink Dieve! Nerasi nieko sausesnio ir dykesnio už jo malones ir glamones. Jis žodžio duoti taip nemėgsta, jog net labas dienas ne duoda, o tik skolina.

FROZINA. Dėl to tai nieko – aš žinau, kaip reikia melžti žmones, kaip širdį jų pravėrus pakulent ar sugraudinti, žinau, kur slypi jų jautrios vietos.

LAFLIŠAS. Tas viskas tau čia nepadės. Iš to žmogaus skatiko neištrauksi. Tai – titnagas, ir toks, kokio pasaulis dar nematė; tu mirsi – jo nesugraudinsi. Trumpai drūtai, jis mėgsta pinigą labiau nei gerą vardą, dorą arba garbę. Žmogus, atėjęs ko prašyti, įvaro jam mėšlungį. Jo paprašei – tai tartum dūrei į opiausią vietą, širdį persmeigei, žarnas paleidai. O jeigu... Bet, girdžiu, jis pareina – aš pasitrauksiu.

VI SCENA

HARPAGONAS, FROZINA

HARPAGONAS (*patyliukais*). Viskas gerai. (*Balsiai*) Na, Frozina, kas girdėt?

FROZINA. Viešpatie, kaip jūs puikiai, kaip jūs sveikai atrodote!

HARPAGONAS. Kas, ar aš?

FROZINA. Niekad jūsų dar nemačiau tokio raudono, tokio žvalaus!

HARPAGONAS. Tikrai?

FROZINA. Tai dar!.. Sakau gi jums – jūs kaip gyvas nebuvot niekada toks jaunas! O kiek aš matau tokių, kurie, vos įpusėję trečią dešimtį, atrodo senesni už jus.

HARPAGONAS. O žinai, Frozina, man jau šešiasdešimt kaip nieko.

FROZINA. Baisus daiktas! Šešiasdešimt metų! Ar girdėjot? Nagi tai pats žmogaus žydėjimas! Jūs dabar pradėdat gražiausią vyro amžių.

HARPAGONAS. Teisybė, tačiau numesti dvidešimt metų būtų visgi ne pro šalį.

FROZINA. Juokaujate, ar ką? Jums mėti nereiškia nieko. Jūs iš tokio molio, kad gyvensit šimtą metų.

HARPAGONAS. Manai?

FROZINA. Čia nėra ko manyti – užtenka matyti. Pasižiūrėkit į mane. Na, aišku: tarp akių vingiuoja ilgo gyvenimo ženklas.

HARPAGONAS. Tu nusimanai ir apie tokius dalykus?

FROZINA. Ir dar kaip! Duokit ranką. Viešpatie, kokia puiki gyvenimo linija!

HARPAGONAS. Puiki linija?

FROZINA. Negi nematot? Va, iki kol eina.

HARPAGONAS. Matau. Na, tai kas?

FROZINA. Duodu žodį, jūs gyvensit ne šimtą, o šimtą dvidešimt ir gal daugiau dar metų.

HARPAGONAS. Ar tai galimas daiktas?

FROZINA. Sakau, net ir tada reikės dar jus pribaugti. Palaidosit vaikus ir vaikų vaikus.

HARPAGONAS. Juo geriau. Na, o kaip mūsų reikalas?

FROZINA. Ir neklauskite – ar matyta, kad aš ką apsiimčiau ir nepadaryčiau? O piršti esu itin gabi. Visame pasaulyje neatsiras tokių, ko aš per trumpą laiką nesuveščiau į porą. Manau, jog užsispyrus Turkijos sultoną supirščiau su Venecijos respublika. Na, o jūsų reikalas, žinoma, daug lengvesnis. Kadangi jas dažnai lankau, tai vienai ir antrai daug gero prikalbėjau apie jus, o motinai jau pasakiau, kad toks ir toks ponas įsižiūrėjo Marianą, kai ji vaikščioja gatve ar grynų oru prie lango kvėpuoja, ir sumanė jai pirštis.

HARPAGONAS. Tai ką motina?

FROZINA. Labai apsidžiaugė, ir kai paskiau pridūriau, jog jūs norėtumėte, kad Mariana dalyvautų šį vakarą jūsų dukters sutartuvėse, tai ji tuoj sutiko leisti ją – žinoma, ne vieną, su manimi.

HARPAGONAS. Mat aš, Frozina, šiaip ar taip, keliu šandie vakarienę ponui Anselmui, tai man būtų paranku ir ją tuo pat kartu pavaišinti.

FROZINA. Teisingai galvojat. Mariana popiet ateis vizito pas jūsų

dukterį, po to ketina aplankyti mugę, o iš ten grįžti atgal į jūsų vakarienę.

HARPAGONAS. Tegu tada į mugę važiuoja kartu su mano dukterim, aš joms paskolinsiu karietą.

FROZINA. Puiku, ji bus labai patenkinta.

HARPAGONAS. Bet, Frozina, ar tu kalbėjai su motina apie dalį? Kiek ji galėtų duoti pinigų? Ar pasakei, jog tokia proga jai pritiktų truputį pasispausti, pasistengti, net nuo savęs pačios šį tą nutraukti? Juk niekas neveda merginos be pinigų.

FROZINA. Kas gi sako be pinigų? Ji jums atneš dvylika tūkstančių kas metai.

HARPAGONAS. Dvylika tūkstančių kas metai?

FROZINA. Taip. Pirmiausia, ji motinos išmokyta labai žiūrėti, kad nedaug išeitų maistui. Ji pripratusi tenkintis salotomis, pienu, sūrių, obuoliais, ir jai, vadinasi, nereikės nei ištaigingai dengto stalo, nei kokių ten rinkinių sultinių, nei miežinių kruopų nuolatos, nei šiaip skanėstų, be kurių neapsieitų kita moteris; ir nemanykit, jog tai menkas daiktas – jums kas metai, žiūrėkit, nuo valgio susitaupys ne mažiau kaip trys tūkstančiai frankų. Tas pats su drabužiais ir kambarių įrengimu. Ji nemėgsta pašvaitų, brangių papuošalų, prašmatnių baldų, tai yra visų tų dalykų, kuriems paprastai moterų galvos pramuštos. Čia vėl kas metai susitaupys mažų mažiausia keturi tūkstančiai frankų. Be to, ji baisiai neapkenčia lošimo, o šiais laikais tokių moterų nedažnai tepasitaiko. Netoli ieškant, mūsų viena kaimynė antai šiais metais pralošė dvidešimt tūkstančių frankų. Imkim tik ketvirtą dalį to, jau per metus penkis tūkstančius ir turit iš lošimo ir keturis tūkstančius iš drabužių su papuošalais – štai jums jau devyni tūkstančiai frankų; pridėkite dar tris tūkstančius iš mitybos, ir turėsite sau apskritus dvylika tūkstančių frankų per metus. Ar ne?

HARPAGONAS. Taip, tas, žinoma, neblogai, bet visa tai dar nieko man į rankas neduoda.

FROZINA. Atsiprašau. Argi tai reiškia nieko neduori, jei nuotaka jums

atneša dalies – didelį nuosaikumą, kraičio – paveldėtą nusiteikimą kukliai rengtis ir kapitalo – neapykantą lošimams?

HARPAGONAS. Kalbėti apie išlaidas, kurių jina nepadarys, kaip apie jos atsinešamą dalį, reiškia juoktis iš manęs. Gal panorėsit dar, kad aš už tai išduočiau kvitą? Ne. Dalis yra dalis, ir jos šį tą man reikia gauti į rankas.

FROZINA. Ir gausit! Viešpatie! Jos man sakėsi turinčios kažkur ten neblogą dvariuką, kuris gi teks ne kam kitam, o jums.

HARPAGONAS. Jį reikia pažiūrėt. Dar vienas dalykas, Frozina, kelia abejonių. Pati matai, kad mergina jauna; jaunieji gi paprastai myli tik rokius pat, kaip jie, ir tik jų draugijos ieško; tai kažin, ar mano amžiaus žmogus galės jai patikti? Mat kad paskui dėl to nekiltų namuose kai kurių nepageidaujamų išdaigėlių.

FROZINA. Ak, kaip jūs mažai ją tepažįstat! Tiesa, ir aš dar nespėjau jums papasakoti apie vieną jos ypatybę – ji kęsta nekenčia jaunikių ir mėgsta tik senius.

HARPAGONAS. Tik senius?

FROZINA. Taip, tik senius. Kad jūs žinotumėte, ką ji kalba. Jaunikių, girdi, ji negalinti nė matyt, užtat gražūs seniai, ir dar su didelėm barzdom, ją žavėte žavį. Kuo senesnis, sako ji, tuo mielesnis, ir aš įspėju jus, kad, gink Dieve, nesumanytumėt jaunintis, kai būsite su ja. Jai vyrai prasideda tik nuo šešiasdešimt metų. Prieš ketvertą mėnesių ji buvo jau beištekanti už vieno žmogaus, bet kai per sutartuves paaiškėjo, jog tam tėra penkiasdešimt šešeri metai ir pasirašo be akinių, – čia pat nuo jos atsimetė.

HARPAGONAS. Tik vien dėl to ir atsimetė?

FROZINA. Taip. Ji sako, kad penkiasdešimt šešeri metai jos nepatenkina, ir ypačiai, kad nosis be akinių tai jai ne nosis.

HARPAGONAS. Pirmą sykį girdžiu tokius dalykus, tikrai.

FROZINA. Ir tai joje yra įsišakniję labai giliai. Jos kambaryje, sakysim, kaba keli paveikslai, bet ką, manote, jie vaizduoja? Gal Cefalus, Adonius, Parius ar Apolonus?

Ne! Mes matome tenai Saturną, karalių Priamą, senį Nestorą, gerąjį tėvuką Anchizą, kurį sūnus neša, užsikėlęs ant pečių.

HARPAGONAS. Tas tai gerai! Kas būtų galėjęs manyti? Man labai smagu girdėt, kad ji tokia. Teisybę pasakius, jei būčiau moteris, tai ir aš tų jauniklių nemylėčiau.

FROZINA. Žinoma! Kas gali juos mylėti, tuos pienburnius? Tuos varvalus, pliuškius ir dabitas! Ne tas patraukia moterį, ne tas.

HARPAGONAS. Taigi, ir aš tiesiog nesuprantu, kaip vis dėlto dar atsiranda moterų, kurios puola ant jų kaip ant medaus.

FROZINA. Ogi vis iš kvailumo. Ar tai protas moteriai užsimanyti jau no berno?! Koks iš jo vyras, iš tokio šalaputrio! Buvę ten ką mylėti!

HARPAGONAS. Tą pat ir aš visada sakau – kas iš jų: balsas vištgaidžio, ant lūpos trys gyvaplaukiai, šurpso it katino ūsai, perukai pakuliniai, kelnės nusmukusios, bambos kone plikos...

FROZINA. O jų figūros – nė lygint negali su jūsu! Jūs – tai vyras iš stuomens ir liemens, yra į ką pažiūrėt, ir visi, kas nori moterims patikti, turėtų šitaipos atrodyti ir rengtis.

HARPAGONAS. Tai sakai, kad aš nieko?

FROZINA. Nieko... Ne nieko, o duok Dieve kiekvienam, kad taip atrodytų, ir veidas – nors į rėmus dėk. Prašom truputį pasigręžti. Puikūmėlis! Norėčiau dar pamatyti eigastį. Koks sudėjimas! Kaip nutekintas. Laisvumas, gražumas stoto, sveikata.

HARPAGONAS. Didelių ligų, ačiū Dievui, neturiu, tik sloga kartais užpuola.

FROZINA. Tas tai niekis. Sloga jums labai pritinka, ypačiai, kad jūs taip gražiai kosit.

HARPAGONAS. O kažin, ar Mariana jau mane matė kada? Gal kartais pastebėjo, pro šalį eidama?

FROZINA. Ne, bet mudvi dažnai su ja pasikalbam apie jus. Aš jai pasakoju, kaip jūs atrodot, giriu jūsų būdą ir vis pabrėžiu, koks gerumas būtų jai turėti tokį vyrą.

HARPAGONAS. Gerai darai, ir aš tau už tai dėkoju.

FROZINA. Turėčiau, tamsta, mažą prašymėlį. Teisme eina viena tokia mano byla, ir aš bijau, kad jos be pinigų nepralaimėčiau. (*Harpagonas susiraukia*) Jei jūs mane bent kiek sušelptumėt, tai laimėjimas tikras. Neturit supratimo, kas bus Marianai džiaugsmo, kai pamatys jus. (*Harpagonas vėl pralinksmėja*) Ir patiksit gi jūs jai, ypačiai su ta savo senoviška klostyta apykakle! Tačiau labiausiai sužavės ją jūsų kelnės, varsčiai prie liemenės pritrauktos, – įsimylės iki ausų! Jai kavalierius su varsčiais bus tikras radinys!

HARPAGONAS. Smagu tai girdėt.

FROZINA. Tikrai, pone, byla, kur sakiau, yra man labai svarbi. (*Harpagonas vėl susiraukia*) Jei praloščiau, likčiau visiškai be nieko, o maža pašalpėlė labai pataisytų mano reikalus. Kad matytumėt, kaip ji visa švytėjo, man kalbant apie jus. (*Harpagonas vėl pralinksmėja*) Džiaugsmas tryško jai iš akių, girdint, kokio puikaus jūs būdo; savo kalbomis aš privedčiau galiausiai prie to, jog ji dabar nekantriai laukia, kada galės už jūsų ištekėti.

HARPAGONAS. Tu mane labai pradžiuginai, Frozina, ir aš tau labai, labai dėkingas.

FROZINA. Prašom, ponas, duoti man tą pašalpėlę. (*Harpagonas vėl susiraukia*) Ji pastatys mane ant kojų, ir aš, kol gyva, dėkojusi dėkosiu jums.

HARPAGONAS. Sudie! Eisiu baigt laiškų rašyti.

FROZINA. Užtikrinu jus, pone, kad dar gyvenime nebuvau tokioj sunkioj padėty kaip dabar.

HARPAGONAS. Liepsiu paruošti jums karietą važiuoti į mugę.

FROZINA. Jei ne kruvinas reikalas, negi lįsčiau jums į akis su savo prašymu.

HARPAGONAS. Pasakysiu, kad vakarienę paduotų anksti, – jums taip bus sveikiau.

FROZINA. Neatsakykite, meldžiamasis, man tos malonės. Jūs neįsivaizduojate, kas džiaugsmo būtų...

HARPAGONAS. Turiu eiti – šaukia mane. Iki greito pasimatymo.

FROZINA (*viena*). Kad tu, po velnių, kur galą gautum, šunie nususęs. Atlaikė, bjaurybė, visus mano puolimus. Bet aš pradėto darbo vis tiek nemesiu – kad iš šitos pusės ir nieko nepėšiau, tai iš anos pusės tikrai jau atsigriebsiu, mano kąsnis nepabėgs.

TREČIAS VEIKSMAS

I SCENA

HARPAGONAS, KLEANTAS, ELIZA, VALERAS, KLODA (su šluota rankoje),
ŽAKAS, LAMERLIUŠAS, BRENDAVUANAS

HARPAGONAS. Na, eikškit visi, pasakysiu, ką kiekvienas turėsit šį vakarą veikti, ir šiaip jau duosiu nurodymų. Prieik arčiau, Kloda, pradėsim nuo tavęs. Gerai, matau, tu jau su ginklu rankose. Tau pavedu visur viską nuvalyti, tačiau baldų nereikia per daug trinti, nes nuo to jie dyla. Be to, per vakarienę skiriu tavę butelių prievažda, ir jeigu tik bent vienas butelis žus ar koks indas suduš, atsakysi tu – išskaitysiu iš algos.

ŽAKAS (*į šalį*). Mat koks gudrus.

HARPAGONAS. (*Klodai*). Gali eit.

II SCENA

HARPAGONAS, KLEANTAS, ELIZA, VALERAS, BRENDAVUANAS,
LAMERLIUŠAS

HARPAGONAS. Judu, Brendavuanas su Lamerliušu, plausite stiklus ir padavinėsite gėrimus, tačiau tik tada, kai kas iš tikro norės gerti, o ne taip, kaip kiti akiplėšos liokajai, kurie lenda svečiams į akis ir prikalbinėja juos gerti, kai jie visai nenori. Laukite, kol paprašys patys, ir tai

dar nebėkite sulig pirmu paprašymu. Kai nešit vyną, neužmirškite pa-
imti ir vandens gerokai.

ŽAKAS (*į šalį*). Žinoma, grynas vynas muša per daug į galvą.

LAMERLIUŠAS. O ar persirengti mums, ponas? Matot, kokie mes
nuduriskę.

HARPAGONAS. Taip, bet tik tada, kai pamatysit, jog svečiai pradeda
rinktis; ir žiūrėkit, kad neplėstumėt geros drapanos.

BRENDAVUANAS. Ponas gi žinai, kad vienas mano striukės skvernas
yra aliejumi sulietas.

LAMERLIUŠAS. O man kelnų užpakalis kiauras ir, mandagiai kal-
bant, viskas matyti...

HARPAGONAS (*Lamerliušui*). Radai apie ką šnekėt: laikykis užpa-
kalio į sieną, o svečiams rodykis iš priešakio. (*Brendavuanui, mokyda-
mas, kaip jis turi laikyti skrybėlę, kad toji pridengtų aliejuotą skverną*) O
tu patarnaudamas laikyk skrybėlę visą laiką va taip.

III SCENA

HARPAGONAS, KLEANTAS, ELIZA, VALERAS, ŽAKAS

HARPAGONAS. Eliza, tu, kai kraustys nuo stalo, prižiūrėsi, kad niekas
neprapultų ir kad viskas būtų atsargiai atgal sudėliota. Tai yra kaip tik
dukterų pareiga. Dabar pasiruošk gražiai sutikti mano sužadėtinę, kuri
tuoj atvyks tavęs aplankyti, o paskui kartu nuvažiuosi į mugę. Ar su-
pratai, ką sakiau?

ELIZA. Taip, tėveli.

IV SCENA

HARPAGONAS, KLEANTAS, VALERAS, ŽAKAS

HARPAGONAS. Na, ponaičiuk, kas buvo su ta tavo paskola, aš iš savo

gerumo tau atleidžiu. Bet žiūrėk man, kad nesumanytum rodyti rūgštų veidą mūsų viešniai.

KLEANTAS. Aš, tėve! Rūgštų veidą! Kam aš turėčiau jį rodyti?

HARPAGONAS. Viešpatie! Žinom, ką galvoja vaikai, kai tėvas antrą kart veda, ir kokiom akim žiūri jie paprastai į vadinamąją pamotę. Bet jeigu nori, kad aš užmirščiau tavo paskutinę išdaigą, tai patariu tau tą damą meiliai sutikti ir kuo gražiausiai su ja elgtis.

KLEANTAS. Atvirai kalbant, tėve, negaliu prižadėti, jog būsiu labai patenkintas, kad ji taps mano pamote. Meluočiau, jei kitaip sakyčiau, bet tamstos nurodymą meiliai sutikti ir gražiai elgtis įvykdysiu tiksliai.

HARPAGONAS. Na, atsimink.

KLEANTAS. Tamsta matysį, tėve, skūstis neteks.

HARPAGONAS. Protingai padarysi.

V SCENA

HARPAGONAS, VALERAS, ŽAKAS

HARPAGONAS. Valerai, tu man čia padėsi. Na, Žakai, dabar tavo eilė – tave pasilikau paskutinį.

ŽAKAS. Su kuo dabar ponas kalbėsi, su vežėju ar su virėju, – mat aš esu ir tas, ir tas?

HARPAGONAS. Su abiem.

ŽAKAS. Bet vis dėlto, su katruo pirmiau?

HARPAGONAS. Su virėju.

ŽAKAS. Tada prašom palaukt truputiuką.

Žakas nusivelka vežėjo drabužį ir pasirodo apsitaisęs virėju

HARPAGONAS. Kokias čia kipšo ceremonijas darai?

ŽAKAS. Klausau, ponas.

HARPAGONAS. Pasikviečiau, Žakai, šiandie svečių vakarienei.

ŽAKAS (*į šalį*). Stebuklas!

HARPAGONAS. Sakyk, ar galėsi ką geresnio paruošt?

ŽAKAS. Taip, jei duosit pinigų, kiek reiks.

HARPAGONAS. Ar velnias jus apšėdo visus su tais pinigais? It nieko kito pasakyt nemokėtumėt, tik tą vieną – pinigų, pinigų, pinigų! Visa jūsų kalba – pinigų. Su tuo gulat ir keliat.

VALERAS. Kaip gyvas nebuvau girdėjęs tokio įžūlaus atsakymo. Baisi, matai, gudrybė paruošti gerą valgį už didelį pinigą. Tai – lengviausias dalykas pasaulyje, kiekvienas kvailys tą gali. Tu gerai pavalgydink už mažą pinigą, tada parodysi, jog esi ko vertas.

ŽAKAS. Gerai pavalgydint už mažą pinigą?

VALERAS. Taip.

ŽAKAS (*Valerui*). Dievaži, ponas ekonomė, pabūkit jūs už virėją mano vietoje ir atskleiskit mums tą paslaptį – jūs gi, šiaip ar taip, kišat visur savo nosį.

HARPAGONAS. Užsičiaupk. Tai ko gi reikės?

ŽAKAS. Va pono ekonomas, jis paruoš gerą vakarienę už mažą pinigą.

HARPAGONAS. Nesenauk, o sakyk, ko klausiu.

ŽAKAS. O kiek bus žmonių už stalo?

HARPAGONAS. Gal aštuoni ar dešimt, bet skaičiuok aštuoniems: kur pavalgo aštuoni, pavalgys ir dešimt.

VALERAS. Suprantamas daiktas.

ŽAKAS. Na, tai reikės primiausia penkių įvairių užkandžių ir keturių įvairių sriubų. Užkandžiams..... Sriubos....¹

HARPAGONAS. Po velnių! Visą miestą galėtum su tiek pavaišinti.

ŽAKAS. Kepsnių....

HARPAGONAS (*užimdamas Žakui burną*). Tu, nenaudėli, suėsi visą mano gerą.

ŽAKAS. Garnyrų....

HARPAGONAS (*užimdamas vėl Žakui burną*). Dar?

VALERAS (*Žakui*). Ar ne išmarinti svečius užsimanei? Ponas kviečia juos ne tam, kad persivalgę galą gautų. Pasiskaityk sveikatos taisykles,

¹ Prancūzų teatro tradicijomis, daugtaškiais pažymėtose vietose aktoriai patys išskaičiuoja valgius. *Vertėjo pastaba.*

pasiklausinėk daktarų, ir sužinosi, jog niekas taip nekenkia žmogui, kaip persivalgymas.

HARPAGONAS. Jis teisingai kalba.

VALERAS. Žinokite, ir tu, Žakai, ir visi kiti tokie, jog stalas, perkrautas mėsų, – tai pasala, kur tyko žmogų į kapus nuvesti, ir jeigu kas nori svečią kaip tikrą draugą pamylėti, tai vaisės turi būti kuklios. Vienas senovės išminčius yra pasakęs: reikia valgyti, kad gyventume, o ne gyventi, kad valgytume.

HARPAGONAS. Šventi žodžiai. Pricik arčiau, aš tave pabučiuosiu už tą pasakymą. Pirmą kartą girdžiu tokią gražią sentenciją: reikia gyventi, kad valgytume, o ne valgyti, kad gy... Ne, ne taip. Kaip tu ten sakei?

VALERAS. Reikia valgyti, kad gyventume, o ne gyventi, kad valgytume.

HARPAGONAS (*Žakui*). Aha, girdėjai? (*Valerui*) Kas tas didysis išminčius, kuris taip pasakė?

VALERAS. Nebeatsimenu dabar jo pavardės.

HARPAGONAS. Nepamiršk užrašyti man tuos žodžius – duosiu išrašyti aukso raidėmis viršum svetainės židinio.

VALERAS. Klausau, o šios dienos vaisėmis leiskite pasirūpinti man – viskas bus kaip reikiant.

HARPAGONAS. Gerai.

ŽAKAS. Ir man gerai – mažiau turėsiu galvosūkio.

HARPAGONAS (*Valerui*). Reikia duot ką nors tokio, ko daug nesuvalgysi ir greit privalgysi, na, sakysim, geros riebios avienos su pupelėmis, kaštanų kimštinio.

VALERAS. Jau aš padarysiu.

HARPAGONAS. Dabar, Žakai, reikia nuvalyti karietą.

ŽAKAS. Prašom luktelt – tai jau vežėjo darbas. (*Jis užsivelka vėl vežėjo drabužį*) Tai ką ponas sakai?

HARPAGONAS. Sakau, kad nuvalytum karietą ir, kai liepsiu, kad tuoj pakinkytum arklius – reikės važiuot į mugę.

ŽAKAS. Kinkyt tamstos arklius, ponas? Jie gi kojų nepavelka. Nesakau, kad jie gulėtų, – tie vargšai gyvulėliai gulėt neturi ant ko, jie nežino, kas

tai yra pakratai, užtat taip sakyti būtų neteisybė, bet tamsta uždavei jiems tokį sausą pasninką, jog iš jų beliko vieni kaulai. Tai – šešėliai, vaiduokliai, stripenos, ne arkliai.

HARPAGONAS. Nuo ko gi jie taip sublogo – juk stovi dyki?

ŽAKAS. Ar tai dykam nė valgyt nebereikia? Tiems vargšams gyvulėliams būtų geriau daug dirbt ir sočiai misti. Širdis plyšta, žiūrint, kaip jie atrodo, nes mat aš myliu savo arklius, ir kai matau juos badaujant, tai, regis, pats badą kenčiu. Kasdien, nuo savęs nutraukdamas, duodu jiems kokią riekę duonos. Juk reikia turėt, ponas, akmenį krūtinėj, kad nepasigailėtum savo artimo.

HARPAGONAS. Anoks čia darbas arkliams nutempt karietą į mugę.

ŽAKAS. Ne, neturiu širdies jų kinkyti, ir su kokia sąžine galėčiau drožti jiems botagu, matydamas, kaip jie atrodo. Arkliai nebepacina, o jų norit, kad jie trauktų dar karietą.

VALERAS. Ponas, aš paprašysiu kaimyną Pikarą, kad jis mums šiandien pabūtų už vežėją, Žakas bus reikalingas virtuvėje.

ŽAKAS. Gerai. Tegu verčiau tie gyvulėliai puola kito nuvaryti, ne mano.

VALERAS. Mūsų Žakas nori pasirodyt rūpestingas.

ŽAKAS. Mūsų ponas ekonomas nori pasirodyt reikalingas.

HARPAGONAS. Ša!

ŽAKAS. Ponas, aš neapkenčiu pataikūnų. Labai jam rūpi tamstos duona, vynas, malkos, druska ar ten žvakės, kurias jis šičia taip, sakytumei, apžergęs saugo. Jam tik viena galvoje – prisigerinti ir prisiplakti prie tamstos. Mane tas siutina, nes baisiai nesmagu kasdien klausytis, ką žmonės visko apie tamstą prišneka. Mat nors man šičia ir ne pyragai, aš vis tiek tamstą mėgstu, ir tamsta, po arklių, esi mieliausias sutvėrimas mano širdžiai.

HARPAGONAS. Tai gal pasakytum, Žakai, ką žmonės apie mane kalba?

ŽAKAS. Kodėl ne – tik tamsta papyksi.

HARPAGONAS. Nebijok, nepapyksi.

ŽAKAS. Atsiprašau, ponas, bet, esu tikras, net smarkiai užsirūstinsi ant manęs.

HARPAGONAS. Nė kiek. Priešingai, būsiu labai patenkintas. Žmogui juk smagu sužinoti, ką kiti apie jį galvoja.

ŽAKAS. Jei jau ponas taip nori, pasakysiu atvirai: visi iš tamstos juokiasi, tyčiojasi, ir kur tik mes, šeimynykščiai, pasisukame, tuoj pilasi ant mūsų visokios pašaipos; galėtum pamanyti, jog nieko nėra žmonėms smagesnio, kaip sekti kiekvieną tamstos žingsnį ir malti be perstogės liežuviais apie tamstos nežmonišką šykštumą. Vienas renčia, kad ponas tyčia užsakai sau atskirus kalendorius su dvigubai daugiau metų ketvirčių ir vigilijų, kad daugiau pasipelnytum iš pasninkų, neduodamas valgyti šeimynai. Kitas tvirtina, jog tamsta visuomet turi iš anksto sugalvojęs priežastį susipykti su tarnais, kad, kai reikės skirtis atėjus Naujiems metams ar pasibaigus samdos laikui, galėtumei susivaidyti ir nieko neduoti dovanų. Trečias sakosi tikrai žinąs, jog bylinėjaisi teisme su kaimyno katinu, sušveitusiu avienos mėsgalį iš tamstos podėlio. Ketvirtas tikina, jog vežėjas – tas, kur čionai pirma manęs tarnavo, – užtikęs kartą tamstą vagiant naktį avižas iš savo paties arklių lovio ir už tai patamsy apščiai lazdu įklojęs, o tamsta apie tai niekam nėra užsimint neužsiminęs. Trumpai drūtai pasakysiu, jei jau ponas nori žinoti teisybę, – nosies negali iškišti iš namų: tuoj kiekvienas, kas netingi, traukia tamstą per dantis. Visi tamstą įsikandę šaiposi ir kitaip nevadina, kaip tik šykštuoliu, nagu, kempine, lupiku...

HARPAGONAS (*mušdamas Žaką*). Ak tu, kvaily, niekše, melagi, begėdi.

ŽAKAS. O ką? Ar neįspėjau? Dar nenorėjai tikėt. Aš gi tamstai sakiau, kad, išgirdęs teisybę, papyksi.

HARPAGONAS. Išmok pirma kalbėt.

VI SCENA

VALERAS, ŽAKAS

VALERAS (*juokdamasis*). Aš matau, Žakai, už atvirumą tau blogai moka.

ŽAKAS. O kas jums darbo, po kipšų, gerbiamasis priklydėli. Baisiai jau didžiu statotės. Galėsit šaipytis, kai pats lazdų gausit, o iš manęs nėr ko juoktis.

VALERAS. Ak, mielas Žakai, prašom nepykt.

ŽAKAS (*i šalį*). Aha, jau po smarkumo. Dabar aš pasinarsinsiu, ir jei pasirodys toks kvailas, kad išsigąs, tai aplamdysiu šonus. (*Balsiai*) Žinokite, ponas šaipūne, kad aš tokių juokų nemėgstu, ir jei jūs mane pykinsit, tai aš jus pajuokinsiu kitaip. (*Jis grasydamas nuvaro Valerą į scenos gilumą*)

VALERAS. Na na, atsargiau.

ŽAKAS. Ką atsargiau? O gal man taip patinka.

VALERAS. Susimildamas.

ŽAKAS. Akiplėša.

VALERAS. Ponas Žakai...

ŽAKAS. Už dvylekį pono Žako nenupirksi. Kai apkulsiu nusitvėręs lazdą!

VALERAS. Ką, lazdą? (*Dabar Valeras nusivaro Žaką į kitą scenos pusę*)

ŽAKAS. Aš gi nieko nesakau.

VALERAS. Ar žinai, ponas pasipūtėli, kad aš pats galiu apkult tave?

ŽAKAS. Aš tuo neabejoju.

VALERAS. Kad tu esi tik bernas po virtuvę stumdytis, ir daugiau nieko?

ŽAKAS. Žinau gerai.

VALERAS. Ir kad tu manęs dar nepažįsti?

ŽAKAS. Atsiprašau.

VALERAS. Ir tu sakai mane apkulsiąs?

ŽAKAS. Aš tik pajuokavau.

VALERAS. Man tavo juokai nejuokingi. (*Duoda lazdų Žakui*) Kitąsyk žinosi, kaip juokauti.

ŽAKAS (*pasilikęs vienas*). Ir būk dabar tu, žmogus, atviras! Su atvirumu toli nenuėisi, gerai pamokė, daugiau niekam teisybės į akis nebesakysiu. Ne, dar kad ponas vienas, tiek to – jam kaip ir priklauso žmogų mušti, bet jau tam ekonomui tai nedovanosiu – žinoma, jei galėsiu.

VII SCENA

MARIANA, FROZINA, ŽAKAS

FROZINA. Ar nežinote, Žakai, ar ponas namie?

ŽAKAS. Kur nežinojės! Namie, ir dar kaip namie!

FROZINA. Prašom jam pranešt, kad mes atėjom.

VIII SCENA

MARIANA, FROZINA

MARIANA. Ak Frozina, kaip aš keistai jaučiuosi. Stačiai pasakius, man tiesiog baugu.

FROZINA. Bet kodėl? Ko jums būgštauti?

MARIANA. Dar klausiat... Nejaugi nenumanot, ką turi jaust žmogus, vedamas pririšti prie kankynių stulpo?

FROZINA. Matau, matau, jog Harpagonas nėra tasai stulpas, kurį apglėbusi ir mirdama šypsotumėt; iš jūsų minos nesunku įspėti, kad jauniklis, jūsų andai minėtas, giliai įkrito į širdelę.

MARIANA. Taip, Frozina, nesiginu. Jo pagarbūs apsilankymai paliko, prisipažįstu, pėdsaką mano širdy.

FROZINA. Bet ar bent sužinojot, kas jis yra?

MARIANA. Ne, nežinau, kas jis yra; aš tik žinau, kad jis taip sutvertas, jog jį reikia pamilti, ir jei turėčiau valią pati rinktis, tai pasiskirčiau veikiausiai jį, ne kurį kitą. Tai kaip neatrodys man baisios kančios, kada mane nori atiduoti už kito!

FROZINA. Viešpatie! Tie jaunikliai labai malonūs ir moka gražiai pagiedoti, bet užtat jų kišenėse dažniausiai vėjai švilpia. Jums geriau ištekt už seno, bet turtingo. Sutinku, kad iš tokio netenka laukti daug smagumo ir kad kitąsyk jis gali pasirodyt net šlykštus. Bet visa tai juk ne ilgam: jis greit, tikėkite manim, numirs, o tada pasirinksit kitą, mielesnį širdžiai, kuris jums atmokės už viską.

MARIANA. Dieve tu mano! Kaip galima, Frozina, linkėti dėl savo laimės kam nors mirties ir net jos laukti? O pagaliau juk sutarties su giltine nepadarysi.

FROZINA. Juokai klausyt! Jūs tekate už jo tik su ta sąlyga, kad jis jus greit paliktų našlę, ir vedybų sutartyje, be abejo, turi būti toksai punktas. Ir jei jis nenumirtų paskui per kokių tris mėnesius, tai tikrai jau būtų didelis įžūlumas. O štai ir jis pats.

MARIANA. Oi! Frozina, kaip jis atrodo!

IX SCENA

HARPAGONAS, MARIANA, FROZINA

HARPAGONAS (*Marianai*). Nepriimkite už bloga, gražuole, kad pasirodau jums su akiniais. Aš žinau, jūsų grazna pati į akis krenta ir jai pastebėti jokių stiklų nereikia. Tačiau į žvaigždes juk žmonės žiūri pro stiklus, o aš sakau ir tvirtinu, kad jūs esate žvaigždė. Ir kokia žvaigždė! Visos žvaigždžių šalies gražiausioji žvaigždė! Frozina, ji man nieko neatsako ir, rodos, nemaž nesidžiaugia, mane išvydusi.

FROZINA. Ji taip nustebusi, kad dar žado neatgauna, o, be to, jaunos merginos visad iš pradžių drovisi rodyti širdį.

HARPAGONAS (*Frozinei*). Teisybę sakai. (*Marianai*) Štai, mieloji gražuole, mano duktė – ji ateina pasisveikinti su jumis.

X SCENA

HARPAGONAS, ELIZA, MARIANA, FROZINA

MARIANA. Atsiprašau, gerbiamoji, kad taip ilgai neatėjau jūsų aplankyti.

ELIZA. Jūs, gerbiamoji, darot, ką aš turėjau padaryti – man pirmajai priderėjo aplankyti jus.

HARPAGONAS. Matote, ji jau didelė. Prasta žolė greitai auga.
MARIANA (*patyliukais Frozinai*). Oi, koks jis koktus!
HARPAGONAS (*patyliukais Frozinai*). Ką sako gražuolė?
FROZINA. Kad jūs jai labai patinkate.
HARPAGONAS. Jūs teikiat man per daug garbės, žavingoji mažyte.
MARIANA (*i šalį*). Na ir galvijas!
HARPAGONAS. Aš labai jums dėkingas už tokius jausmus.
MARIANA (*i šalį*). Nebegaliu tverti.

XI SCENA

HARPAGONAS, MARIANA, ELIZA, KLEANTAS, VALERAS, FROZINA,
BRENDAVUANAS

HARPAGONAS. O čia mano sūnus – jis ateina pasisveikinti su jumis.
MARIANA (*patyliukais Frozinai*). Ak Frozina, nepatikėsi – tai tas pats, kur sakiau.
FROZINA (*Marianai*). Na ir sutapimas!
HARPAGONAS. Matau, jūs stebitės, kad aš turiu tokius didelius vaikus, bet aš jais greit nusikratysiu, vienu ir antru.
KLEANTAS. Gerbiamoji, sakysiu tiesiai – niekuomet namaniau, kad kas panašaus gali atsitikti. Jūs suprasite, koks buvo mano nustebimas, kai šiandie tėvas apskelbė mums savo sumanymą.
MARIANA. Aš pasakysiu tą patį: man nė į galvą neatėjo, kad galėtų šitaip susikloti. Nieko panašaus nelaukiau.
KLEANTAS. Tiesa, kad tėvas geriau pasirinkti negalėjo ir kad garbė jus matyti labai mane džiugina, tačiau aš toli gražu netikinsiu, jog man būtų smagu galvoti apie sumanymą, turintį iš jūsų padaryti mano pamotę. Taigi ir sveikinti jus su tuo yra man baisiai sunku, ir aš norėčiau, jei leisite, stačiai pasakyti, kad tos būklės jums nelinkiu. Tie žodžiai gal kai kam pasirodys per šiurkštūs, bet esu tikras, jog jūs suprasite mane teisingai, nes, žinant, kas aš esu, jums, gerbiamoji, lengva įsivaizduoti,

kokia atgrasi būtų man šita santuoka ir kaip labai nepakeliui ji man. Leiskite galiausiai, atsiprašius tėvą, pareikšti jums, jog jei priklausytų nuo manęs, tai šitos vedybos neįvyktų.

HARPAGONAS. Tai kad pasveikino, begėdis! Ką gero gali tokiam atsakyti?

MARIANA. Aš atsakysiu jums, jog mūsų mintys labai panašios, nes jei jums būtų atgrasu matyti mane savo pamote, tai ir man, be abejo, būtų ne mažiau atgrasu turėti jus savo posūniui; ir tik prašom nepamanyti, jog tai aš stengiuosi jums šitą grėsmę sudaryti. Aš būčiau tiesiog nelaiminga, jei jūs dėl manęs gautumėt ką nesmagaus patirti; ir jei jokia nenugalima jėga manęs neprivers, tai aš nieku gyvu nesutiksiu tekėti ir užduoti jums širdį.

HARPAGONAS. Ji teisybę sako, nes jeigu tave kas kvailai pasveikina, tai tu ji taip ir atsveikini. Atsiprašau, gražuole, už sūnaus įžulumą – tas kvailėlis dar per žalias, pats nežino, ką kalba.

MARIANA. Jo žodžiai, gerbiamasis pone, nė kiek manęs neįžeidė. Priešingai, aš labai džiaugiuosi, kad jis taip atvirai viską pasakė. Toks tiesumas gali tik patikti, ir jei jūsų sūnus būtų kalbėjęs kitaip, aš jį gerbiau mažiau.

HARPAGONAS. Toks atlaidumas rodo, kokia gera jūsų širdis. Ateis su laiku ir jis į protą, pamatysit, jo jausmai pasikeis.

KLEANTAS. Ne, tėve, aš ne iš tokių, kurių jausmai tolydžio kaitaliojasi, ir jūs, gerbiamoji, tuo tvirtai tikėkite.

HARPAGONAS. Pasiutimas! Varo dar smarkiau!

KLEANTAS. Nejaugi tamsta, tėve, norėtum, kad aš eičiau prieš savo širdį.

HARPAGONAS. Ir vėl! Ar jau neberandi kitos kalbos?

KLEANTAS. Na, gerai! Kadangi tėvas nori išgirsti kitokią kalbą, tai leiskite man, gerbiamoji, stoti į jo vietą ir pareikšti, jog niekad pasaulyje nemačiau būtybės, kuri savo žavesiu prilygtų jums, jog neįsivaizduoju didesnio džiaugsmo už džiaugsmą jums patikti ir jog vadintis jūsų vyru būtų tokia garbė, tokia palaima, kurių nemainyčiau į didžiausiųjų

žemės valdovų dalį. Taip, gerbiamoji, turėti jus yra, mano akimis žiūrint, visų laimių laimė, ir jos aš sieksiu, kad ir kažin kas būtų. Nėra nieko, ko nepadaryčiau tokios nuostabios pergalės dėlei, ir sunkiausios kliūtys...

HARPAGONAS. Nesikarščiuok, nesikarščiuok, meldžiamasis.

KLEANTAS. Aš gi tamtos vardu sakau sveikinimo kalbą.

HARPAGONAS. Dieve mano! Aš taip pat turiu liežuvį, galiu, kas reikia, pasakyti pats. Apsieisiu be tokių advokatų, kaip tu. Ei, paduokit čia kėdžių.

FROZINA. Ne, dabar geriau vykstam į mugę – tada, anksčiau grįžę, turėsime daugiau laiko viską aptarti.

HARPAGONAS (*Brendavuanui*). Pasakyk, kad kinkytų karietą.

XII SCENA

HARPAGONAS, MARIANA, ELIZA, KLEANTAS, VALERAS, FROZINA

HARPAGONAS (*Marianai*). Prašom man atleisti, gražuole, aš visai nepagalvojau, jog būtų pritikę prieš mugę truputį pasistiprinti.

KLEANTAS. Aš tuo pasirūpinau, tėve, – tamtos vardu liepiau parnešti keletą pintinių kiniškų apelsinų, mandarinų ir įcukrintų vaisių.

HARPAGONAS (*patyliukais Valerui*). Valerai!

VALERAS (*Harpagonui*). Jis iš galvos išsikraustė.

KLEANTAS. Gal tamstai, tėve, atrodo, kad to per maža, tačiau aš tikiuosi, jog viešnia teiksis mums tai dovanoti.

MARIANA. Kad ir to nereikėjo.

KLEANTAS. Ar matėt kada, gerbiamoji, gražesnę deimantą nei tas, kuris tviska mano tėvui ant piršto?

MARIANA. Iš tikro, žiba stebuklingai.

KLEANTAS (*numauna žiedą tėvui nuo piršto ir paduoda Marianai*). Prašom pasižiūrėti iš arčiau.

MARIANA. Gražus, tikrai gražus, ir kaip spinduliuoja!

KLEANTAS (*užstodamas kelią Marianai, norinčiai grąžinti Harpagonui žiedą*). Ne, ne, gerbiamoji, turėkite sau, jūsų gražiems pirštams jis geriausiai tinka. Tai – mano tėvo dovana jums.

HARPAGONAS. Mano dovana?

KLEANTAS. Juk tiesa, tėve, – tamsta nori, kad panelė iš pagarbos tamstai pasilaikytų tą žiedą sau?

HARPAGONAS (*patyliukais sūnui*). Kaip?!

KLEANTAS (*Marianai*). Kam beklausiu – matot, tėvas duoda man ženklą – liepia prašyti jus pasilaikyti tą žiedą sau.

MARIANA. Labai nenorėčiau...

KLEANTAS (*Marianai*). Nedarykit ceremonijos – tėvas už nieką pasaulyje nepriims jo atgal.

HARPAGONAS (*i šalį*). Pasiusti galima!

MARIANA. Tai būtų...

KLEANTAS (*tebetrukdydamas Marianai grąžinti žiedą*). Ne, ne, sakau gi, – įsižeis.

MARIANA. Aš labai prašau...

KLEANTAS. Né kalbos.

HARPAGONAS (*i šalį*). Kad jį kur maras...

KLEANTAS. Matot, jis jau pyksta, kam atsisakot.

HARPAGONAS (*patyliukais sūnui*). Ak, tu niekše!

KLEANTAS (*Marianai*). Jau jis nebesitveria apmaudu.

HARPAGONAS (*patyliukais sūnui, grūmodamas jam*). Žalty nemartytas!

KLEANTAS. Tėve, aš čia niekuo nedėtas – darau, ką galiu, kad priimtų, bet panelė baisiai užsispyrusi.

HARPAGONAS (*patyliukais sūnui, grūmodamas jam*). Pakarti rave!

KLEANTAS. Tai jūs kalta, gerbiamoji, kad tėvas pyksta ant manęs.

HARPAGONAS (*patyliukais sūnui su tais pačiais grūmojimo mostais*). Aš tau!

KLEANTAS (*Marianai*). Jūs jam įvarysit ligą – dėl Dievo, gerbiamoji, sutikit priimti.

FROZINA (*Marianai*). Viešpatie, kam tiek ceremonijų: jei ponas nori, tai ir priimkit tą žiedą.

MARIANA (*Harpagonui*). Kad nepyktumėt, aš jį tuo tarpu paimsiu, o kitu kartu grąžinsiu.

XIII SCENA

HARPAGONAS, MARIANA, ELIZA, KLEANTAS, VALERAS, FROZINA,
BRENDAVUANAS

BRENDAVUANAS. Ponas, atėjo toks žmogus – nori su tamsta pasikalbėt.

HARPAGONAS. Pasakyk jam, kad neturiu laiko – tegu ateina kitą sykį.

BRENDAVUANAS. Jis sakosi atnešęs pinigų.

HARPAGONAS (*Marianai*). Prašom dovanoti – aš tuoj grįšiu.

XIV SCENA

HARPAGONAS, MARIANA, ELIZA, KLEANTAS, VALERAS, FROZINA,
LAMERLIUŠAS

LAMERLIUŠAS (*įbėgdamas pargriauna Harpagoną*). Ponas...

HARPAGONAS. Ak, jis užmušė mane.

KLEANTAS. Kas yra, tėve? Užsigavai?

HARPAGONAS. Ne kitaip, kaip mano skolininkai bus papirkę tą išdaviką, kad jis nusuktų man sprandą.

VALERAS (*Harpagonui*). Ne, ne, nieko, nieko.

LAMERLIUŠAS (*Harpagonui*). Dovanokit, ponas, aš gi gero norėdamas taip smarkiai bėgau.

HARPAGONAS. O ko tau reikia, budeli?

LAMERLIUŠAS. Abu arkliai nekaustyti.

HARPAGONAS. Tegu tuoj veda pas kalvj.

KLEANTAS. Kol pakaustys, tėve, aš pabūsiu už šeimininką ir kviesiu viešnią į sodą – ten liepsiu arnešt ir pavakarius.

XV SCENA

HARPAGONAS, VALERAS

HARPAGONAS. Tu, Valerai, prižiūrėk, kad tų skanėstų kaip galima daugiau liktų, – grąžinsim paskui į krautuvę.

VALERAS. Aišku.

HARPAGONAS (*palikęs vienas*). O sūnau, begėdi, tu nori mane elgeta paleisti!

KETVIRTAS VEIKSMAS

I SCENA

KLEANTAS, MARIANA, ELIZA, FROZINA

KLEANTAS. Užeikime čionai. Čia nėra pašalinių ausų – galėsime laisvai pasišnekėti.

ELIZA. Taip, gerbiamoji, brolis man sakė, kaip karštai jis myli jus. Žinau, kiek rūpesčių ir sunkumų atneša kartais tokie prietykiai, ir užtikrinu, jog visa širdimi esu judviejų pusėje.

MARIANA. Man didelė paguoda jausti jūsų paramą, ir aš labai prašau, gerbiamoji, kad visuomet būtumėte man tokia pat kilniai draugiška, – tai palengvina pakelti likimo smūgius.

FROZINA. Ir nevykėliai gi jūs abudu! Iš tikrųjų. Negalėjot pasisakyti anksčiau – būčiau piršlybų taip toli nenuvariusi, ir tada jums, be abejo, nebūtų tekę tiek nerimo patirti.

KLEANTAS. Toks, matyt, jau mano nelaimingas likimas. Bet ką jūs, gražioji Mariana, nutarėte daryti?

MARIANA. Kaip aš galiu ką nutarti? Nesu juk savarankiška. Aš galiu tik reikšti pageidavimus.

KLEANTAS. Ir jokios tvirtesnės atramos man jūsų širdyje, tik paprasti pageidavimai? Jokio gyvesnio priėjimo? Nei pagalbos? Jokio veiklesnio jausmo?

MARIANA. Ką man į tai atsakyti? Įsivaizduokite save mano vietoje, pagalvokite, ką turėčiau daryti, ir patarkite ar net liepkite – paklausysiu. Aš taip jums pasitikiu, jog esu tikra, kad nepareikalausite nieko, priešingo garbei ar padorumui.

KLEANTAS. Ak, ką galiu patarti jums ar pats daryti, jei jūs mane suvaržote kietais garbės ir skrupulingo padorumo varžtais?

MARIANA. O kaip kitaip man elgtis? Jei ir numočiau ranka į daugelį dalykų, kurių merginos, kaip žinia, privalo paisyti, tai vis dėlto turiu aš atsižvelgti į motiną. Ji su tokia meile mane augino, jog aš nieku būdu nesutikčiau užduoti jai širdies. Pradėkite nuo jos, laimėkit josios priitarimą; ir čia jūs galite kalbėti ir veikti kaip tinkamas, duodu jums pilną laisvę, o kai betrūks vien mano žodžio, tuomet aš tvirtai išklosiu jai visa, ką mano širdis jaučia.

KLEANTAS. Frozina, gerute, gal tu mums pagelbėtum?

FROZINA. Nė klausti nereikia! Kaip mane gyvą matot! Patys juk žinot, kad iš prigimimo nesu bjauri. Dangus ir man ne akmenį įdėjo į krūtinę. Kai matau, jog dvi širdys gražiai, padoriai mylisi, tai pačiai man knietėte knieti – joms padėti! Sakykite, ką norit, kad padaryčiau.

KLEANTAS. Sumanyk ką nors pati, susimildama.

MARIANA. Patark mums.

ELIZA. Surask pirmiausia, kaip išardyti tai, ką pati surezgei.

FROZINA. Sunkoka. (*Marianai*) Jūsų motina turi galvą ant pečių, ir ją, manau, įstengsime palenkti savo pusėn ir prikalbėti, kad verčiau atiduotų sūnui, ką buvo skyrus tėvui. (*Kleantui*) Kebliau, kad jūsų tėvas yra jūsų tėvas.

KLEANTAS. Taip.

FROZINA. Aš noriu pasakyti, jog jei jūsų tėvui pasirodys, kad jis atstumtas, tai jam širdy liks pagiežos, ir kai paskiau jums tuoktis prireiks jo sutikimo, tai jis spirsis jo neduoti. Gerai būtų, kad jis pats, panele, nuo jūsų nusisuktų. Pasistenkite kaip nors pradėti jam nebepatikti.

KLEANTAS. Teisingai kalbi.

FROZINA. Žinau, kad teisingai, bet kalbėti – maža. Reikia padaryti!

Tačiau kaip?.. Velniai žino... Pala, pala, pala... O ką, jeigu surastume kokią nebe jauną, apsukrią, kaip aš, moteraitę, kuri galėtų pavaidinti tokią sau, tarkime, iš Žemutinės Bretanės atvykusią markizę ar ten vi-kontę ir kurią mes greitosiomis aprūpintume tinkama palyda ir kokia nors prašmatnia pavarde? Man užteks galvos įtikinti jūsų tėvui, kad toji dama yra turtinga, kad, be namų, ji turi dar šimtą tūkstančių ekiu gry-nais, baisiai ji myli ir sutinka perrašyti jo vardu visą savo gėrybę. Nė kiek neabejoju, jog tokia partija jūsų tėvą suvilios. Tiesa, jis karštai pa-nelę myli, bet kad pinigą myli dar karščiau, tai irgi tiesa, o kai, to masalo patrauktas, duos sutikimą jūsų vedyboms, tada nebesvarbu, kad, pa-tikrinęs mūsų markizės turtus, gaus nusivilti.

KLEANTAS. Gerai sumanei.

FROZINA. Tad leiskite man veikti. Aš prisiminiau ir vieną draugę, kuri atliks tai, ką sakiau, puikiausiai.

KLEANTAS. Būk tikra, Frozina, – jei savo sumanymą privarysi iki gero galo, tai aš tau gražiai atsidėkosiu. O mudu, žavioji Mariana, imkimės pirmiausia jūsų motinos, nes bus jau daug padaryta, jei tėvo vedybos iširs. Darykite, maldauju, ką tikrai galite. Išnaudokite jos meilę savo dukteriai – tai didelė jėga. Atsiminkite taip pat, jog dangus įdėjo jums į akis ir į lūpas iškalbingo grožio ir neatlaikomo žavesio, leiskite juos į darbą. Neužmirškite nė vieno iš tų meilių žodžių, lipšnių glbojimų, glosnių mylavimų, kuriems, giliai tikiu, niekas pasaulyje atsispirti negali. MARIANA. Darysiu visa, ką įstengsiu, ir nieko neužmiršiu.

II SCENA

HARPAGONAS, KLEANTAS, MARIANA, ELIZA, FROZINA

HARPAGONAS (*nepastebėtas, pats sau*). Nagi čia kas dabar? Sūnus bučiuoja savo būsimajai pamotei ranką, o jo būsimoji pamotė nelabai tesipriešina. Ir suprask žmogus!

ELIZA. Štai ir tėvelis.

HARPAGONAS. Arkliai pakinkyti – galite važiuoti, jeigu norite.

KLEANTAS. Kadangi tamsta nevažiuoji, tai aš jas palydėsiu į mugę.

HARPAGONAS. Ne, pasilik namie – nuvažiuos vienos; tu man būsi reikalingas čia.

III SCENA

HARPAGONAS, KLEANTAS

HARPAGONAS. Klausyk, Kleantai, – bus ar nebus ji tavo pamotė, pasakyk man, kaip tau ta mergina atrodo?

KLEANTAS. Kaip ji man atrodo?

HARPAGONAS. Na taip. Sakysim, iš veido, iš figūros? Ar graži, ar protinga?

KLEANTAS. Nei šio, nei to.

HARPAGONAS. Bet vis dėlto?

KLEANTAS. Atvirai šnekant, ne tas, ko tikėjausi. Aiški koketė, dramblota, nepasižymi nei gražumu, nei proto lakumu. Tik nepamanyk, tėve, kad taip kalbu iš noro tamstą nuo jos atgrasyti, – juk man vis tiek, ar ta, ar kita pamotė.

HARPAGONAS. Tačiau neseniai tu jai kitaip giedojai...

KLEANTAS. Taip, pasakiau jai tamstos vardu keletą meilių žodelių, bet tik todėl, jog norėjau padaryti tamstai smagumo.

HARPAGONAS. Tai tau ji, vadinasi, ne prie širdies?

KLEANTAS. Man? Visiškai ne.

HARPAGONAS. Gaila, gaila, nes tas man ardo vieną sumanymą. Aš, matai, žiūrėdamas į ją čionai, prisiminiau savo amžių, pagalvojau, jog žmonės, pamatę, kad vedu tokią jauną merginą, pradės liežuviais malti, ir tariau, jog geriau jos nevesiu, bet kad pats piršausi ir jau žodį daviau, tai jei ji būtų tau patikusi, būčiau perleidęs ją tau.

KLEANTAS. Man?

HARPAGONAS. Tau.

KLEANTAS. Kad ją vesčiau?

HARPAGONAS. Taip.

KLEANTAS. Klausyk, tėve, ji, tiesa, ne mano skonio, bet jei tamsta nori, tai aš sutikčiau padaryti tamstai smagumą ir vesti ją.

HARPAGONAS. Ne toks aš savanaudis, kaip tu gal manai. Kam aš turiu karti tau ant sprando nepatinkamą žmoną?

KLEANTAS. Atsiprašau, bet, iš pagarbos tamstai, aš vis dėlto galėčiau prisiversti.

HARPAGONAS. Ne, ne, kokios vedybos, jei nėra patraukimo, – nebus laimės.

KLEANTAS. Patraukimas, tėve, galėtų atsirasti vėliau, juk žmonės gi sako, kad bendras gyvenimas gimdo meilę.

HARPAGONAS. Ne, ne, vyriškiui nederą šitaip rizikuoti. O jeigu tu paskiau būsi nelaimingas, tai kaip aš tau žiūrėsiu į akis? Kad ji tave bent truputį trauktų, tada kas kita, sakyčiau – vesk, bet kai to nėra, tai vis dėlto vesiu ją pats.

KLEANTAS. Jei jau taip, tėve, tai aš išdrošiu viską atvirai, kad nebūtų jokių paslapčių. Žinoki, jog aš tą merginą myliu, ir myliu nuo pat tos dienos, kada ji per vieną pasivaikščiojimą krito man į akį. Šiandien norėjau prašyti, kad leistumei ją vesti, bet, išgirdęs, jog tamsta pats ketini su ja tuoktis, susilaikiau – bijojau, kad nepapyktum.

HARPAGONAS. Ar lankeisi pas ją?

KLEANTAS. Taip, tėve.

HARPAGONAS. Dažnai?

KLEANTAS. Dažnokai.

HARPAGONAS. Ar gražiai priimdavo?

KLEANTAS. Labai gražiai, bet jos nežinojo, kas aš. Dėl to Mariana taip nustebo, kai pamatė mane čionai.

HARPAGONAS. Ar pasisakei, kad myli ir kad nori vest?

KLEANTAS. Žinoma! Jau ir motinai užsiminiau.

HARPAGONAS. Ir kaip ji į tai pažiūrėjo?

KLEANTAS. Labai palankiai.

HARPAGONAS. O dukrė ar smarkiai tave myli?

KLEANTAS. Kiek galiu spręsti, atrodo, kad yra man kiek vietos josios širdyje.

HARPAGONAS (*patyliukais į šalį*). Gerai, kad ištraukiau tą paslaptį; to man kaip sykis ir reikėjo. (*Balsiai*) Žinai ką, sūnau? Pasistenk išmesti iš galvos tą meilę ir daugiau prie mano išrinktosios nelįsk. Tu netrukus vesi kitą – aš jau parinkau.

KLEANTAS. Tai šitaip, tėve, – vadinasi, mane už nosies vedžioji! Na gerai, jei jau taip, tai aš tamstai pareiškiu, kad nuo Marianos neatsisakysiu ir kad nėra tokios priemonės, kurios nesigriebčiau jai iš tamstos paveržti. Tamstos pusę laiko jos motina, bet aš galbūt irgi rasiu, kas mane palaikys.

HARPAGONAS. Tai tu, nenaudėli, drįsti su manimi rungtis?

KLEANTAS. Tai tamsta eini su manimi rungtis, nes aš pirmas Marianą pamilau.

HARPAGONAS. Bet aš tau tėvas, tu privalai man nusileisti.

KLEANTAS. Čia ne toks dalykas, kur sūnus turi tėvui nusileisti, – meilei visi lygūs.

HARPAGONAS. Kai paimsiu lazda, tai sužinosi tą lygybę.

KLEANTAS. Visi tie grasinimai nieko nepadės.

HARPAGONAS. Tu man atsisakysi nuo Marianos!

KLEANTAS. Niekuomet!

HARPAGONAS. Kur mano lazda!

IV SCENA

HARPAGONAS, KLEANTAS, ŽAKAS

ŽAKAS. Na, na, ponai, kas atsitiko? Ką čia dabar sumanėt?

KLEANTAS. Tamsta manęs neišgąsdinsi.

ŽAKAS (*Kleantui*). Oi ponaiti, ramiau!

HARPAGONAS. Taip man šokinėti į akis!

ŽAKAS (*Harpagonui*). Oi ponas, dėl Dievo meilės!

KLEANTAS. Aš nenusileisiu.

ŽAKAS (*Kleantui*). Kaip? Savo tėvui?

HARPAGONAS. Duok, aš jam įkrėsiu.

ŽAKAS (*Harpagonui*). Kam? Sūnui? Man – tai jau tiek to.

HARPAGONAS. Žakai, išspręsk mūsų ginčą, parodyk jam, kad mano teisybė.

ŽAKAS. Gerai. (*Kleantui*) Pasitraukite valandėlę.

HARPAGONAS. Aš myliu vieną merginą ir žadu ją vesti, o tas ne-nauda pasidarė toks įžūlus, jog irgi ją myli ir – sakau ar nesakau – nesitraukia man iš kelio.

ŽAKAS. A, negerai daro.

HARPAGONAS. Kas matė, kad sūnus varžytųsi su tėvu, ir ar ne gražiau gi būtų, kad jis nė į tą pusę nežiūrėtų, kur mano išrinktoji?

ŽAKAS. Teisybę tamsta sakai. Eisiu su juo pasikalbėsiu, prašom čia palaukt.

KLEANTAS (*prieinančiam Žakai*). Gerai, gerai, jei jis pasirinko tavę teisėju, nesipriešinu ir aš – man vis tiek. Prašau, Žakai, spręsk ginčą.

ŽAKAS. Jūs man darote didelę garbę.

KLEANTAS. Aš myliu vieną merginą, ji mane taip pat, ir sutinka už mane tekėti, ir štai tėvui šauna į galvą pirštis jai ir drumsti mūsų laimę.

ŽAKAS. Aišku, kad tėvas negerai daro.

KLEANTAS. Kaip jam ne gėda tokiaame amžiuje galvoti apie vedybas? Argi jam bepritinka įsimylėjimas? Argi neturėtų jis tai palikti jauniems?

ŽAKAS. Teisybė, žinoma, – juokus tik daro. Prašom truputį palaukt, aš su juo pasikalbėsiu. (*Harpagonui*) Tamstos sūnus ne toks jau blogas, kaip sakai, kalba visai žmoniškai. Jis pripažįsta, kad tėvą reikia gerbti ir kad vien įsikarščiauęs ką ne ką ne taip gal pašnekėjęs. Jis anaip tol neatsisako pildyti tėvo valios, jei tik tamsta apsieisi su juo geriau, negu lig šiol, ir leisi vesti merginą, kuri jam prie širdies.

HARPAGONAS. Ak Žakai, pasakyk jam – jeigu taip, tai jis gali iš manęs tikėtis visko, ir aš duodu jam laisvę vesti, ką nori, tik ne Marianą.

ŽAKAS. Jau aš žinosiu, kaip su juo pakalbėt. (*Kleantui*) Tai matot, tėvas ne toks atšiaurus, kaip jūs nusakotė; iš jo kalbos aš supratau, kad tik jūsų karštumas ir nemandagus elgesys jį supykėdęs. Jeigu prie jo švelniau prieisite, parodysite deramą pagarbą ir nuolankumą, pasiduosite jo valiai, tai jūsų norus jis linkęs patenkinti.

KLEANTAS. Ak Žakai, gali tėvą užtikrinti, kad jeigu jis atiduos man Marianą, tai turės nuolankiausią sūnų pasaulyje, ir aš niekad nieko prieš jo valią nedarysiu.

ŽAKAS (*Harpagonui*). Viskas gerai – jis sutinka.

HARPAGONAS. Tai nieko daugiau ir nereikia.

ŽAKAS (*Kleantui*). Ginčas baigtas – tėvas patenkintas jūsų pažadais.

KLEANTAS Ačiū Dievui!

ŽAKAS. Toliau, ponai, kalbėkitės patys, dabar jūsų nuomonės sutaria, o ir ginčijotės tik dėl to, kad vienas antro nesupratarot.

KLEANTAS. Mielasis Žakai, visą gyvenimą būsiu tau dėkingas.

ŽAKAS. Kad nėr už ką, ponaiti.

HARPAGONAS. Tu man padarei didelį smagumą, Žakai, tokį dalyką reikia atlyginti. (*Harpagonas kažko ieško kišenėje, Žakas tiesia jam ranką, bet Harpagonas išsitraukia nosinę, sakydamas*) Eik, eik, neužmiršiu – būk ramus.

ŽAKAS. Nuolankiai dėkoju.

V SCENA

HARPAGONAS, KLEANTAS

KLEANTAS. Atsiprašau, tėve, aš pasikarščiau.

HARPAGONAS. Niekis.

KLEANTAS. Aš labai, labai gailiuosi.

HARPAGONAS. O aš labai, labai džiaugiuosi, kad tu dabar toks protingas.

KLEANTAS. Koks tamsta geras, kad taip greit užmiršti mano kaltę!

HARPAGONAS. Tėvai lengvai užmiršta vaikų kaltes, jei jie grįžta į pareigos kelią.

KLEANTAS. Kaip! Po visų mano išsišokimų – jokio piktumo?

HARPAGONAS. Tu jį išdildei, kai parodei man klusnumą ir pagarbą.

KLEANTAS. Prižadu, tėve, – kol gyvas atsiminsiu tamstos širdies gerumą.

HARPAGONAS. O aš prižadu, jog nėra nieko, ko iš manęs negautum.

KLEANTAS. Ak tėve, man daugiau nieko ir nereikia – gana, kad atidavei Marianą.

HARPAGONAS. Kaip?

KLEANTAS. Sakau, tėve, – esu labai, labai patenkintas; tamsta, užleisdamas Marianą, parodei tokį gerumą, kuris atstoja viską.

HARPAGONAS. Kas sakė, kad aš tau užleidžiu Marianą?

KLEANTAS. Tamsta pats, tėve.

HARPAGONAS. Aš?

KLEANTAS. Be abejo.

HARPAGONAS. Ką kalbi? Tai tu prižadėjai atsisakyti nuo jos.

KLEANTAS. Aš? Atsisakyti?

HARPAGONAS. Taip.

KLEANTAS. Nieko panašaus.

HARPAGONAS. Tai tu, vadinasi, neišsižadi jos?

KLEANTAS. Priešingai, vien apie ją ir galvoju.

HARPAGONAS. Ką, nenaudėli, tu vėl?

KLEANTAS. Niekas negali manęs pakeisti.

HARPAGONAS. Na, palauk, išdavike.

KLEANTAS. Daryk, tamsta, ką nori.

HARPAGONAS. Kad aš tavęs daugiau nematyčiau.

KLEANTAS. Ir nematysi.

HARPAGONAS. Išsižadu tavęs.

KLEANTAS. Prašom.

HARPAGONAS. Tu man daugiau ne sūnus.

KLEANTAS. Gerai.

HARPAGONAS. Po mano galvos negausi nieko.

KLEANTAS. Ir nereikia.

HARPAGONAS. Prakeikiu tave.

KLEANTAS. Ačiū už tėvišką rūpestį.

VI SCENA

KLEANTAS, LAFLEŠAS

LAFLEŠAS (*ateina iš sodo skrynute nešinas*). Ak, kaip gerai, kad jus čia užtikau, ponaiti. Einam.

KLEANTAS. Kur?

LAFLEŠAS. Einam, einam, sakau jums – geros naujienos.

KLEANTAS. Kokios?

LAFLEŠAS. Štai čia tas, ko mums reikėjo.

KLEANTAS. Kaip?

LAFLEŠAS. Visą dieną tykojau.

KLEANTAS. Kas gi čia yra?

LAFLEŠAS. Jūsų tėvo lobis – prigriebiau.

KLEANTAS. Kaip tu tai padarei?

LAFLEŠAS. Papasakosiu vėliau, dabar maukim iš čia, nes, girdžiu, jis jau rėkia.

VII SCENA

HARPAGONAS (pradėjęs šaukti sode, įbėga į sceną)

HARPAGONAS. Vagi turėkit, vagi turėkit! Žmogžudį! Plėšiką! Galbėkit! Dėl Dievo! Pražuvau, pasmaugė, gerklę perpjovė, pinigus pagrobė! Kas galėjo tai padaryt? Kur jis prasmego? Ne skradžiai gi žemę! Kame jis slepiasi? Kaip jį surast? Kur bėgt? Kur nebėgt? Gal ten? Gal čionai? Kas čia? Stok! (*Pats sau, laikydamas save už rankos*) Atiduok

pinigus, niekše, niekše... A, tai aš gi pats! Galva maišosi, nebežinau, kas esu, kas esu, ką darau. Oi, bėda! Pinigėliai, pinigėliai, brangiausieji draugai, atskyrė mane pasalūnai nuo jūsų. Ir kadangi jus išplėšė man, tai dabar likau be paramos, be paguodos, be džiaugsmo. Viskas baigta, niekas manęs neberiša su šiuo pasauliu! Be jūsų nėra man gyvenimo. Atėjį paskutiniąją, nebėgaliu daugiau, mirštu, nebėr manęs, aš jau po velėna. Nejaugi nėra kas prikeltų mane iš numirusių – grąžintų brangių mano pinigėlių ar bent pasakytų, kas juos paėmė? Kaip? Ką sakot? Ne čia niekas nieko nesako. Ir kaip gerai prisitykojo, kad jį kur galas, tas kur pavogė, – pasirink tu man lyg tyčia tą akimirką, kai kalbėjau su tave savo išgama sūnum. Bet nėra ko gailėti. Eisiu pašaukti pareigūnų, tegi ištardo visus namus – tarnaites, tarnus, sūnų, dukterį ir mane patį. Kiek žmonių čia! Ir nė vieno, kurio negalėtum įtart, visi atrodo mane apvogę. Ei, apie ką jūs ten kalbatės? Ar apie tą, kuris mane apiplėšė? Ko ten suklegot aukštai? Gal ten tas vagis? Dėl Dievo, duokit tuoj žinią, jei kas nugirsit ką apie jį. Ar ne tarp jūsų jis ten slapstosi? Jie visi spokso į mane ir juokiasi. Ne kitaip, kaip patys bus nagus prikišę. Na, greičiau, greičiau, čionai, komisarai, sargybiniai, tardytojai, teisėjai, neškit virves, statykit kartuves, budeliai. Visus liepsiu iškart, o jei pinigų neatgausiu, tai ir pats vėliau pasikarsiu.

PENKTAS VEIKSMAS

I SCENA

HARPAGONAS, KOMISARAS

KOMISARAS. Palikite visa tai man – aš pats, Dievui dėkui, žinau, ką reikia daryt. Man ne pirmas sykis vagis gaudyti; kad tiek tūkstančių frankų turėčiau, kiek aš jų į kartuves esu nusiuntęs.

HARPAGONAS. Visus pareigūnus sujudinau, ir jeigu jie man nesuras pavogtų pinigų, tai aš patį teismą paduosiu į teismą.

KOMISARAS. Pradėsime viską iš eilės. Tai kiek, sakot, buvo toje skrynutėje?

HARPAGONAS. Dešimt tūkstančių ekiu kaip vienas.

KOMISARAS. Dešimt tūkstančių ekiu!

HARPAGONAS. Dešimt tūkstančių ekiu.

KOMISARAS. Didelė vagystė!

HARPAGONAS. Už tokį nusikaltimą pakarti per maža! Ir jei tas, kur tą padarė, liks nenubaustas, tai pasaulis aukštyn kojom apsivers!

KOMISARAS. Kokiomis monetomis buvo ta suma?

HARPAGONAS. Tikrais luidorais ir pilnasvorėmis pistolėmis.

KOMISARAS. Ką jūs įtariate?

HARPAGONAS. Nėra nė vieno žmogaus, kurio neįtarčiau – suimkite visą miestą ir visus priemiesčius.

KOMISARAS. Svarbiausia – nieko nebauginti. Tikėkite manim, taip bus geriau. Paskui surasim iš palengvo vieną kitą kaltės įrodymą, griebsim už pakarpos, ką reikia, ir jūsų pinigus atgausim.

II SCENA

HARPAGONAS, KOMISARAS, ŽAKAS

ŽAKAS (*scenos gilumoje, atsigręžęs į ten, iš kurėjo*). Aš tuoj grįšiu, o jūs tuo tarpu papjaukit, nusvilinkit kojas, nuplikykit verdančiu vandeniu ir pakabinkit palubę.

HARPAGONAS (*Žakui*). Ką? Ar tą vagį?

ŽAKAS. Aš kalbu apie paršiuką, ekonomo atsiųstą, – noriu jį saviškai jums suraisyti.

HARPAGONAS. Dabar ne tas galvoj. Šitas ponas nori su tavim pasišnekėt apie ką kita.

KOMISARAS. Nebijokit. Aš nekaltai neužsipuolu. Pasikalbėsime ramiai, ir viskas.

ŽAKAS. Ar ponas atvyko į tamstos vaišes?

KOMISARAS. Tik atsiminkite, drauguži, jog nuo savo pono nereikia nieko slėpti.

ŽAKAS. Būkit ramus, ponas, parodysiu visa, ką tik moku, taisydamas vakarienę, kad tik jums būtų kuo skaniausia.

HARPAGONAS. Čia ne tas reikalas.

ŽAKAS. Jei aš poną kartais ir ne taip gerai valgydinu, kaip norėčiau, tai čia kaltas pono ekonomas, jis su tuo savo taupymu pakerta man sparnus.

HARPAGONAS. Gana, nenaudėli, apie valgių taisymą, sakyk greičiau, kas pavogė pinigus.

ŽAKAS. Ponui pavogė pinigus?

HARPAGONAS. Taip, niekše, ir aš tave liepsiu pakarti, jeigu tu man jų tuojau nesugrąžinsi.

KOMISARAS (*Harpagonui*). Viešpatie, kam žmogų taip gąsdinti, aš iš veido matau, kad jis doras, jis mums viską pasakys, nereiks nė į kalėjimą sodinti. Taip, drauguži, jei viską gražiai išpažinsit, tai jums nieko blogo nebus, ir ponas dar jus gerai atlygins. Mat šandie jam kažkas paėmė pinigų, ir negalimas daiktas, kad jūs apie tai nieko nežinotumėt.

ŽAKAS (*patyliukais į šalį*). Dabar tai atkepsiu pyragus ekonomui. Iš kažkur atsiradęs, prisiplakė prie pono, ir ponas jo vieno teklauso, o ir tų lazdų negaliu užmiršti.

HARPAGONAS. Ką ten murmi sau po nosim?

KOMISARAS (*Harpagonui*). Tegu, tegu. Duokit jam pasiruošti, aš gi sakau, jis žmogus doras, nieko nuo mūsų neslėps.

ŽAKAS. Jei tamsta, ponas, nori, kad aš pasakyčiau, ką galvoju, tai ne kitaip, kaip tas ekonomas bus čia nagus prikišęs.

HARPAGONAS. Valeras?

ŽAKAS. Taip.

HARPAGONAS. Jis? Toks ištikimas žmogus?

ŽAKAS. Tas pats. Aš manau, kad tai jo darbas.

HARPAGONAS. O kodėl tu taip manai?

ŽAKAS. Kodėl?

HARPAGONAS. Taigi.

ŽAKAS. Aš taip manau todėl, kad... kad... taip manau.

KOMISARAS. Reikia vis dėlto pasakyti, kuo jūs tą savo nuomonę remiat.

HARPAGONAS. Gal tu jį matei slankiojant apie tą vietą, kur aš laikiau pinigų?

ŽAKAS. Taip, mačiau. O kur ponas juos laikei?

HARPAGONAS. Sode.

ŽAKAS. Aš kaip tik jį sode ir mačiau slankiojant. O kame tie pinigai buvo?

HARPAGONAS. Skrynuteje.

ŽAKAS. Taip, taip, aš mačiau pas jį skrynute.

HARPAGONAS. Pasakyk, kaip jį atrodo, tai žinosiu, ar mano.

ŽAKAS. Kaip ji atrodo?

HARPAGONAS. Taigi.

ŽAKAS. Ji atrodo... ji atrodo... kaip skrynutė.

KOMISARAS. Taip tai taip, bet papasakokite smulkiau, kad būtų matyt.

ŽAKAS. Tai didelė skrynutė.

HARPAGONAS. O ta, kur man pavogė, maža.

ŽAKAS. Na, žinia, skrynutė kaip skrynutė, maža, bet sakau didelė todėl kad joje didelis turtas.

KOMISARAS. O kokios ji spalvos?

ŽAKAS. Kokios spalvos?

KOMISARAS. Taip.

ŽAKAS. Na, tokios, žinot, kaip čia pasakius, tokios, va, spalvos... gal padėtumėt prisiminti?

HARPAGONAS. Ne, sakyk pats.

ŽAKAS. Ar tik nebus ji raudona?

HARPAGONAS. Ne raudona, o pilka.

ŽAKAS. Taigi aš ir sakau – raudonai pilka.

HARPAGONAS. Nėra abejonės – ta pati. Rašykite, ponas komisare, jo parodymus. Viešpatie, kuo gi bepasitikėt! Už nieką nebėgali laiduoti – po to, kas atsitiko, pradėdu manyti, jog ir pats save galėčiau apvogt.

ŽAKAS (*Harpagonui*). Ponas, štai ateina ir ekonomas. Tik prašom ne išduot, kad aš pasakiau.

III SCENA

HARPAGONAS, KOMISARAS, VALERAS, ŽAKAS

HARPAGONAS. Eik čia, išpažink savo juodžiausią darbą ir bjauriausią iš kada nors žmogaus žmogui iškirstų šunybių.

VALERAS. Nesuprantu, ko tamsta nori, pone.

HARPAGONAS. Nesupranti, išdavike? Nerausti, šitaip nusikaltęs?

VALERAS. Kuo gi aš nusikaltau?

HARPAGONAS. Kuo nusikaltai, nevidone! It pats nežinotum! Nėr ko čia mėtyti pėdų – viską žinom, viskas pranešta. Šitaip pasijuokti iš žmogaus gerumo! Įsibrauti į padorius namus ir, prisigerinus šeimininkui, taip su juo pasielgti!

VALERAS. Jei jums, gerbiamasis, viskas jau pranešta, tai aš jau nebesiginsiu ir nebeišsisukinėsiu.

ŽAKAS (*į šalį*). Žiūrėkit! Nejaugi būčiau iš netyčių pataikęs?

VALERAS. Pats norėjau tuo reikalu su tamsta pasikalbėti ir tik laukiau patogios valandėlės, bet jei jau dalykai taip susiklojo, tai, maldauju, nepykite ant manęs ir teikitės išklaudyti mano pasiteisinimą.

HARPAGONAS. Koks čia gali būti pasiteisinimas, niekingasis vagie?

VALERAS. O ne, šitų žodžių aš nenusipelniau. Nusikalsti, tiesa, nusikaltau, bet mano kaltė nėra tokia, kad jūs negalėtumėte dovanoti.

HARPAGONAS. Ką? Dovanoti tokią klastą, tokį smūgį?

VALERAS. Nerūstaukit, dėl Dievo meilės, taip smarkiai, išklauskite mane! Nelaimė ne tokia didelė, kaip jūs ją vaizduojat.

HARPAGONAS. Nelaimė ne tokia didelė, kaip aš ją vaizduoju! Ar girdėjot? Tai juk mano kraujas, mano viskas, pakaruokli tu nematytas!

VALERAS. Jūsų kraujas, pone, ne į kokias blogas rankas atiteko. Mano kilmė ir padėtis jam gėdos nepadarys, ir visame tame nėra nieko, ko aš negalėčiau atitaisyti.

HARPAGONAS. Tai ir atitaisyk – grąžink, ką pagrobei.

VALERAS. Jūsų garbė, pone, nenukentės.

HARPAGONAS. Čia ne garbės klausimas. Bet pasakyk man, kas tave sugundė?

VALERAS. Dar klausiat...

HARPAGONAS. Žinoma, kad klausiu.

VALERAS. Sugundė mane dievybė, kuri pati atleidžia klaidas, padarytas dėl jos. Tai – Meilė.

HARPAGONAS. Meilė?

VALERAS. Taip.

HARPAGONAS. Graži meilė, graži meilė, nėra ko sakyti! Meilė man luidorams.

VALERAS. Ne, pone, ne jūsų turtai mane patraukė, ne jie mane sužavėjo. Jei jūs neatimsit iš manęs lobio, kurį jau turiu, tai, duodu žodį jokių kitų gėrybių iš jūsų neprašysiu.

HARPAGONAS. O, kad tave visi velniai nujotų! Ne atimsiu, o plėštu išplėsiu! Ir turėk tu man akis reikalauti, kad atiduočiau jam, ką jis pavogė.

VALERAS. Ar jūs tai vadinate vagyste?

HARPAGONAS. Ar aš tai vadinu vagyste? Tokį turtą!

VALERAS. Kad turtas, tai tiesa, ir, be abejo, brangiausias iš visų jūsų gėrybių, bet, atidavęs jį man, jūs jo nenustosit. Ant kelių maldauju to žaviausiojo lobio, ir jei jūsų širdis ne akmuo, tai negalite man jo neatiduoti.

HARPAGONAS. Atiduosiu mat aš jam savo lobį! Kokios gali būti kalbos?

VALERAS. Mes prisiekėm kiti kitam ištikimybę ir pasižadėjom niekad nebesiskirti.

HARPAGONAS. Nieko sau priesaika, nieko sau pasižadėjimai.

VALERAS. Taip, mes susižadėjom per visą gyvenimą priklausyti kiti kitam.

HARPAGONAS. Nieko, nieko, aš jus atžadėsiu, būk tikras.

VALERAS. Tik mirtis gali mus išskirti.

HARPAGONAS. Ar velnias tave ir apsėdo nuo mano pinigų.

VALERAS. Aš jau sakiau, pone, jog ne turto noras pastūmėjo mane į tai, ką padariau. Mano širdį veikė visai kiti akstinai, negu jūs manote, – daug kilnesnis jausmas ją traukė.

HARPAGONAS. Jis greit užgiedos, kad iš krikščioniškos meilės užsigėdė mano turto. Nebijok, paimsiu aš tave į nagą, akiplėša tu nematytytas, – atsakysi tu man prieš teismą.

VALERAS. Jūs darysite, kaip norėsite, ir aš esu pasiruošęs nukęsti viską, bet prašau jus bent tikėti, jog jei čia ir yra ko blogo, tai kaltas aš vienas – jūsų dukterį niekuo nedėta.

HARPAGONAS. Aš manau! To betrukū, kad mano duktė būtų prisidėjusi prie tavo nusikaltimo. Bet, šiaip ar taip, aš turiu atgauti, kas man priklauso, ir tu privalai man pasakyti, kur ją paslėpei.

VALERAS. Aš? Niekur aš jos neslėpiau, ji tebėra pas tamstą.

HARPAGONAS (*į šalį*). O, brangioji mano skrynutė! (*Balsiai*) Tai ji tebėra namuose?

VALERAS. Taip, pone.

HARPAGONAS. O pasakyk tu man, ar tu jos, taip sakant, nepalietei?

VALERAS. Ką? Kad aš ją liesčiau? Jūs įžeidžiat ir ją, ir mane. Mano meilė tyra kaip krištolas ir pagarbos kupina.

HARPAGONAS (*į šalį*). Tai kad užsiliepsnojo prie mano skrynutės!

VALERAS. Greičiau mirčiau, nei kokia nešvaria mintimi ją suteptčiau – ji tokia skaisti ir tokia kilni!

HARPAGONAS (*į šalį*). Mano skrynutė kilni!

VALERAS. Vien žvilgsniais gėrėjausi, ir jokia nedora mintis nesutepė meilės, kurią jos žavios akys įkvėpė man.

HARPAGONAS (*į šalį*). Žavios skrynutės akys! Jis kalba apie ją kaip jaunikis apie nuotaką.

VALERAS. Kloda žino, kaip buvo, – ji galės jums papasakoti.

HARPAGONAS. Ką? Mano tarnaitė – tavo nusikaltimo bendrininkė?

VALERAS. Taip, pone, ji mūsų liudininkė. Kai įsitikino, jog aš tikrai myliu jūsų dukterį, Kloda padėjo man prikalbėti ją susižadėti su manimi.

HARPAGONAS (*į šalį*). Na, na, ar tik ne svaičioti pradėjo iš baimės. (*Valerui*) Ką tu čia vis pini apie mano dukterį?

VALERAS. Aš sakau, pone, jog daug vargo turėjau, kol palenkiau jos drovią širdį.

HARPAGONAS. Kieno drovią širdį?

VALERAS. Jūsų dukters. Tik vakar ji ryžosi pasirašyti sužadėtuvių raštą.

HARPAGONAS. Mano duktė pasirašė, kad už tavęs tekės?

VALERAS. Taip pat, pone, kaip ir aš pasirašiau, kad ją vesiu.

HARPAGONAS. O dangau! Nauja nelaimė!

ŽAKAS (*Komisarui*). Rašykite, rašykit, ponas komisare.

HARPAGONAS. Nebėr gyvenimo! Prapultis! (*Komisarui*) Na, ponas komisare, atlikite savo pareigą – surašykite man, tai yra jam, protokolą už vagystę ir suvedžiojimą.

ŽAKAS. Už vagystę ir suvedžiojimą.

VALERAS. Tokio kaltinimo nesu nusipelnęs, ir kai sužinosite, kas aš esu...

IV SCENA

HARPAGONAS, ELIZA, MARIANA, VALERAS, FROZINA, ŽAKAS,
KOMISARAS

HARPAGONAS. A, išgama, nedorėle! Tu neverta tokio tėvo, kaip aš! Ar tai šitaip aš tave mokiau?! Įsimylėjai tą bjaurų vagį ir susižadėjai su juo, o man nė žodžio! Tik taip nebus, kaip judu norite. (*Elizai*) Keturios storos vienuolyno sienos išmokys tave gyvent pasaulyje! (*Valerui*) O tavęs, pakaruokli nematytas, už tavo visas įžūlybes laukia virvė.

VALERAS. Ne jūsų įniršis mane teis, o tie, kam priklauso teisti, ji bent išklausys mane, prieš nusmerkdami.

HARPAGONAS. Ne – tau kartuvių per mažą. Tau reikia gyvam kaulus sumalt.

ELIZA (*puolusi prieš Harpagoną ant kelių*). Ak tėve, prašom atsileisti ir nesmerkti mudviejų visu tėvo galios griežtumu. Prašom nepasiduoti pirmajam rūstybės įkarščiui, šalčiau pasverti, ką ketini daryti, ir geriau pažinti žmogų, ant kurio taip įtūžai. Jis visai ne toks, kaip tamstai atrodo, ir tamsta galbūt mažiau pyksi ant manęs už tai, jog atidaviau jam savo širdį, kai sužinosi, kad be jo seniai jau būtum manęs nebeturėjęs. Taip, tėti, tai jis išgelbėjo mano gyvybę iš to didelio pavojaus, į kurį buvau patekusi, – tai jis ištraukė mane skęstančią, ir jei tamsta šiandie tebeturi dukterį gyvą, tai tik todėl, kad...

HARPAGONAS. Visa tai niekai – verčiau būtų davęs tau nuskęsti, negu padaręs man dabar tokią šunybę.

ELIZA. Maldauju, tėve brangusis, suminkštink savo širdį...

HARPAGONAS. Ne, ne, nieko nenoriu girdėti, tegu teismas daro, kas pridera.

ŽAKAS (*j šalį*). Tai šė tau, už ką mane mušei!

FROZINA (*j šalį*). Tikra velniava!

V SCENA

ANSELMAS, HARPAGONAS, ELIZA, MARIANA, FROZINA, VALERAS, KOMISARAS, ŽAKAS

ANSELMAS. Kas atsitiko, ponas Harpagonai? Ko toks piktas?

HARPAGONAS. Ak, ponas Anselmai, esu nelaimingiausias žmogus pasaulyje! Kad žinotumėt, kokia suirutė mano namuose ir koks negandas mane aplankė! Ir lyg tyčia – tą dieną, kada jūs ateinat pasirašyti sutartuvių rašto! Štai niekšas ir išgama, kuris pagrobė mano turtą, užtraukė man negarbę ir pažeidė, kas yra tarp žmonių švenčiausia. Įsi-smelkė į mūsų tarpą kaip šeimynykštis, pavogė pinigus ir suvedžiojo dukterį.

VALERAS. Apie kokius pinigus čia jūs visą laiką sukat man galvą?

HARPAGONAS. Taip, ponas Anselmai, jie be mano žinios susižadėjo. Tačiau šitas akibrokštas liečia labiausiai jus, gerbiamasis, ir todėl jums tenka traukti jį tieson ir reikalauti bausmės už įžeidimą.

ANSELMAS. Aš nesiruošiu vesti ką nors per prievartą arba reikšti pretenzijų į širdį, atiduotą kitam, bet jūsų interesus apsiimu ginti kaip savo.

HARPAGONAS. Štai, ponas Anselmai, komisaras, labai padorus žmogus. Jis man žadėjo atlikti savo pareigą kuo kruopščiausiai. (*Komisarui, rodydamas į Valerą*) Įkaltinkit jį kaip reikiant, ponas komisare, ir tegu visi pamato, koks tai kriminalas!

VALERAS. Kad aš karštai pamilau jūsų dukterį, tai čia joks kriminalas. Ir be reikalo jūs tikitės, kad mane gali kas pasmerkti myriop už sutartuves su ja, ypačiai, kai sužinos, kas aš esu.

HARPAGONAS. Spjauti man į tas pasakas. Dabar pilni patvoriai tokių bajorystės vagių ir apsišaukėlių. Kadangi jų niekas nepažįsta, tai jie begėdiškai savinasi garsias pavardes, kokios tikrai šauna į galvą.

VALERAS. Žinokite – aš ne iš tokių, kurie mėgsta kaišytis svetimomis plunksnomis, ir visas Neapolis gali paliudyti mano kilmę.

ANSELMAS. Atsargiai! Galvokit, ką kalbate. Jūs čia rizikuojate labiau, negu manote, nes jus girdi žmogus, kuriam visas Neapolis pažįstamas ir kuris, girdėdamas jūsų istoriją, lengvai atskirs, kas teisybė, o kas ne.

VALERAS (*išdidžiai užsidėdamas skrybėlę ant galvos*). Aš nieko nebijau, ir jeigu jums Neapolis taip gerai pažįstamas, tai jūs, be abejo, girdėjęt, kas roks buvo don Tomas d'Alburčis.

ANSELMAS. Tikrų tikriausiai – mažai rasis žmonių, kurie būtų jį geriau už mane pažinoję.

HARPAGONAS. O kas man galvoj koks don Tomas ar don Martinas. (*Pastebėjęs, kad dega dvi žvakės, Harpagonas vieną užpučia*)

ANSELMAS. Meldžiamasis, leiskite jam kalbėti – žiūrėsim, ką jis pasakys.

VALERAS. Aš pasakysiu, jog don Tomas d'Alburčis yra mano tėvas.

ANSELMAS. Jis? Jūsų tėvas?

VALERAS. Taip.

ANSELMAS. Na, na, nedarykit juokų, prasimanykit ką nors kita, gal jums geriau seksis, o su šituo melu nė nebandykite savo kailio gelbėti.

VALERAS. Prašyčiau mandagiau kalbėti, čia jokio melo nėra, aš nieko nesakau, ko negalėčiau įrodyti.

ANSELMAS. Kaip? Jūs drįstate tvirtinti, jog esate don Tomo d'Alburčio sūnus?

VALERAS. Taip, drįstu, ir esu pasiruošęs šitą tiesą visur ir visada apginti.

ANSELMAS. Drąsumo jūs, matau, drąsus, bet ar neteks tik susigėsti, kai pasakysiu, jog prieš šešiolika metų žmogus, apie kurį kalbat, žuvo jūroje su vaikais ir žmona, nes, norėdamas apsaugoti savųjų gyvybę nuo žiaurių persekiojimų, siautusių tada dėl suirutės Neapolyje, jis, kaip ir daugelis kitų bajorų, bėgo iš savo krašto.

VALERAS. Taip, bet ar neteks jums susigėst pačiam, kai pasakysiu, kad jo sūnų, kuriam buvo tada septyneri metai, ir vieną tarną išgelbėjo ispanų laivas ir kad tasai išgelbėtas sūnus dabar čia su jumis kalba. Žinokite taip pat, kad to laivo kapitonas susirūpino mano likimu, pamilo mane ir išaugino kaip savo sūnų; kad, sulaukęs pilnų metų, įstojau į kariuomenę; kad ne per seniai patyręs, jog mano tėvas nėra nuskendęs, kaip visą laiką maniau, aš išvykau jo ieškoti; kad, vykdamas pro šičia, dangaus lėmimu gavau išvysti žaviąją Elizą, kurios grožis mane pavergė, ir kad, pagaliau, mano meilės jėga ir jos tėvo griežtumas privertė mane ryžtis įsismelkti į šiuos namus, o tėvų ieškojimą pavesti kitam žmogui.

ANSELMAS. Tačiau kas dar galėtų paliudyti, jog tai ne pasaka, jūsų suregzta, pasinaudojant nuogirdomis apie tą įvykį?

VALERAS. Ispanų kapitonas, rubininis tėvo antspaudas, motinos kadaise man ant rankos uždėta agatinė apyrankė, senis Pedras, tas kartu su manimi išgelbėtasis tarnas.

MARIANA. Viešpatie! Matau puikiausiai, jog tai, ką sakot, nėra prasiimanymas, o visa, ką jūs išdėstėt, aiškiai rodo, kad jūs – mano brolis.

VALERAS. Jūs – mano sesuo?

MARIANA. Taip. Mano širdis sudrebėjo sulig pirmais jūsų žodžiais, nes motina, kurią jūs dabar padarysite laimingą, daugybę kartų man pasakojo apie negandus, ištikusius mūsų šeimą. Dangus neleido ir mudviem žūti vandenyse – išgelbėjo ir lėmė patekti į nelaisvę. Mat motiną ir mane, plūduriuojančias ant laivo nuolaužos, ištraukė korsarai. Po dešimties vergijos metų laimingas atsitikimas sugrąžino mums laisvę, ir mudvi parvykom į Neapolį. Tačiau ten radom visą mūsų turtą jau išparduotą, o apie tėvą nebuvo jokios žinios. Nuvažiavom į Genują.

Motina surankiojo ten šiokias tokias vieno išdraskyto palikimo liekanas ir, bėgdama nuo piktos giminių neteisybės, atsidangino į šį kraštą. Čia nuo tol liūdėdama ir vargsta.

ANSELMAS. O dangau! Neišpasakyta tavo galybė, ir kaip tu aiškiai parodai, jog vienas tegali stebuklus daryti! Eikšokit, vaikai, apkabinkit savo tėvą ir liekite džiaugsmo ašaras kartu su juo.

VALERAS. Tai tamsta – mūsų tėvas?

MARIANA. Tai tamsta tas, kurio taip verkė motina?

ANSELMAS. Taip, dukterie, taip, sūnau, aš esu don Tomas d'Alburčis. Dangus leido ir man skęstančiam išsigelbėti ir net išsaugoti pinigų, kuriuos prie savęs turėjau. Šešiolika metų gyvenau su ta mintimi, kad jūsų nė vieno nebėra šiame pasaulyje. Dabar, po ilgų kelionių, ruošiausi vesti meilingą ir protingą moterį. Norėjau sukurti naują šeimą ir jos priegloboj nusiraminti. Neapolyje grėsė mano gyvybei pavojus; turėjau tad galutinai atsisakyti minties grįžti į gimtinę ir įsikūriau šičia, pasivadinęs Anselmu, užtat kad tikroji pavardė per daug man priminė negandus, nuo kurių tiek prisikentėjau.

HARPAGONAS (*Anselmu!*). Tai jis – jūsų sūnus?

ANSELMAS. Taip.

HARPAGONAS. Ieškosiu iš jūsų dešimt tūkstančių ekiu, kur jis man pavogė.

ANSELMAS. Jis? Pavogė?

HARPAGONAS. Taip.

VALERAS. Kas jums sakė?

HARPAGONAS. Žakas sako.

VALERAS (*Žakui*). Tai tu sakai, kad aš pavogęs kažkokius pinigus?

ŽAKAS. Jūs gi matot, kad aš nieko nesakau.

HARPAGONAS. Kaip nesakai? Štai ponas komisaras, jis užrašė į protokolą tavo parodymą.

VALERAS. Ir jūs patikėjot, kad aš galiu padaryti tokį žemą darbą?

HARPAGONAS. Galit ar negalit, o aš turiu atgauti savo pinigus.

VI SCENA

HARPAGONAS, ANSELMAS, ELIZA, MARIANA, KLEANTAS, VALERAS,
FROZINA, KOMISARAS, ŽAKAS, LAFLEŠAS

KLEANTAS. Prašom nesigraužti, tėve, ir nieko nekaltinti. Aš žinau, kur jūsų skrynutė, ir atėjau pasakyti, jog jeigu tamsta leisi man vesti Marianą, tai pinigai bus tamstai grąžinti.

HARPAGONAS. O kur jie?

KLEANTAS. Prašom būti ramus, aš už juos atsakau; viskas priklauso nuo manęs vieno. Ir jei tamsta atiduodi Marianą man, tai jie bus tuoj čia, o jei ne – tamsta jų nematysi.

HARPAGONAS. Ar nieko iš skrynutės nepaimta?

KLEANTAS. Nieko. Tai kaip, tėve, ar sutinki, kad aš vesčiau Marianą? Jos motina duoda jai laisvę pasirinkti, už katro iš mudviejų tekėti.

MARIANA (*Kleantui*). Bet jūs nežinot, kad dabar motinos sutikimo nebeužtenka: dangus štai grąžino man ne tik brolių, kurį čia matot (*rodo į Valerą*), bet ir tėvą (*rodo į Anselmą*). Jums teks dabar ir jį prašyti mano rankos.

ANSELMAS. Dangus, vaikučiai, grąžino mane jums ne jūsų laimės ardyti. Ponas Harpagonai, jūs, be abejo, ir pats numanot, jog jauna mergina pasirinks veikiau sūnų nei tėvą. Taigi, kad netektų jums išgirsti, ko nereikia, leiskime abudu, jūs ir aš, vaikams, vienai ir kitai porai, susivesti.

HARPAGONAS. Kad turėčiau aiškesnę galvą, man reikia pirma pamatyti savo skrynutę.

KLEANTAS. Ji tebėra visai tokia pat, kaip buvo.

HARPAGONAS. Aš neturiu iš ko duoti vaikams dalių.

ANSELMAS. Niekis, duosiu aš, tuo nesirūpinkit.

HARPAGONAS. Ar apmokėsit abiejų vestuvių išlaidas?

ANSELMAS. Apmokėsiu. Daugiau nieko?

HARPAGONAS. Na, dar pasiūdinkit man naują drabužių vestuvėms.

ANSELMAS. Gerai. Einam dabar, visi atšvęsim tą laimingą dieną.

KOMISARAS. Palaukit, palaukit, ponai, ne taip greitai! O kas man užmokės už protokolą?

HARPAGONAS. Mums nereikia jūsų protokolo.

KOMISARAS. Taip, bet aš jį rašiau ne už dyką.

HARPAGONAS (*rodydamas į Žaką*). Pasiimkit už jį šitą žmogų – galėsit pakarti.

ŽAKAS. Viešpatie! Niekaip negali pataikyti: sakiau teisybę – gavau lazdy, sumelavau – pakarti nori.

ANSELMAS. Ponas Harpagonai, dovanokite jam šį sykį.

HARPAGONAS. O komisarui ar užmokėsit?

ANSELMAS. Užmokėsiu. Vaikai, einam dabar greit pas motiną – tai bus jai džiaugsmo!

HARPAGONAS. O aš – pas savo mielą skrynutę.